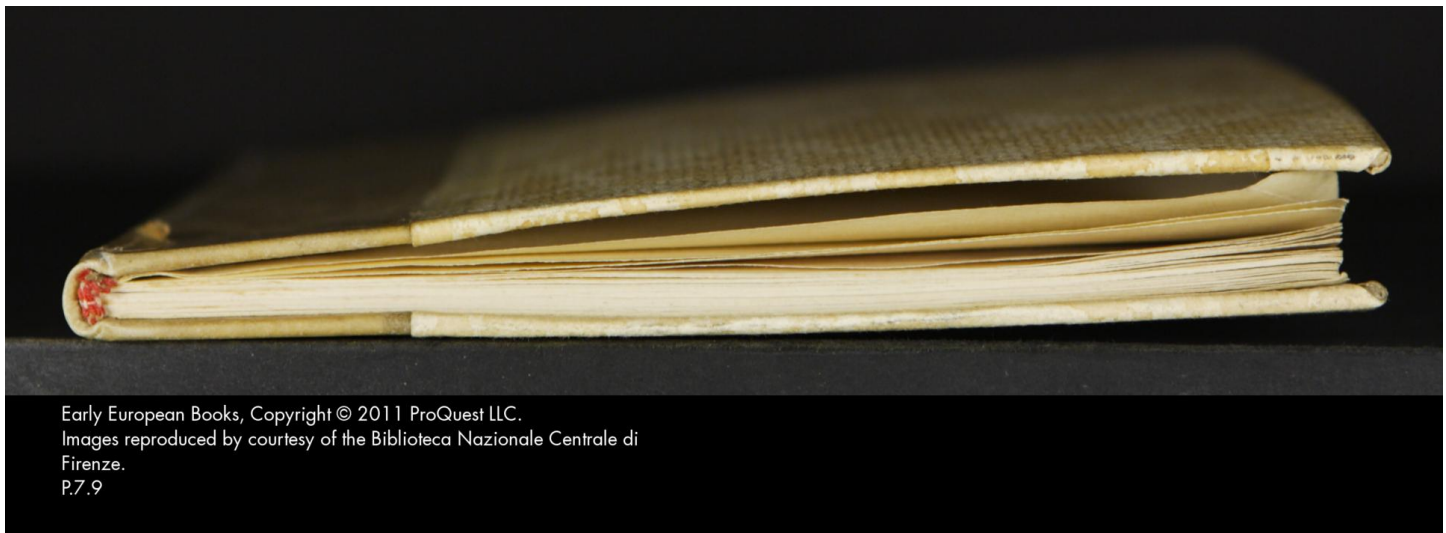

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
P.7.9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
P.7.9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
P.7.9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
P.7.9

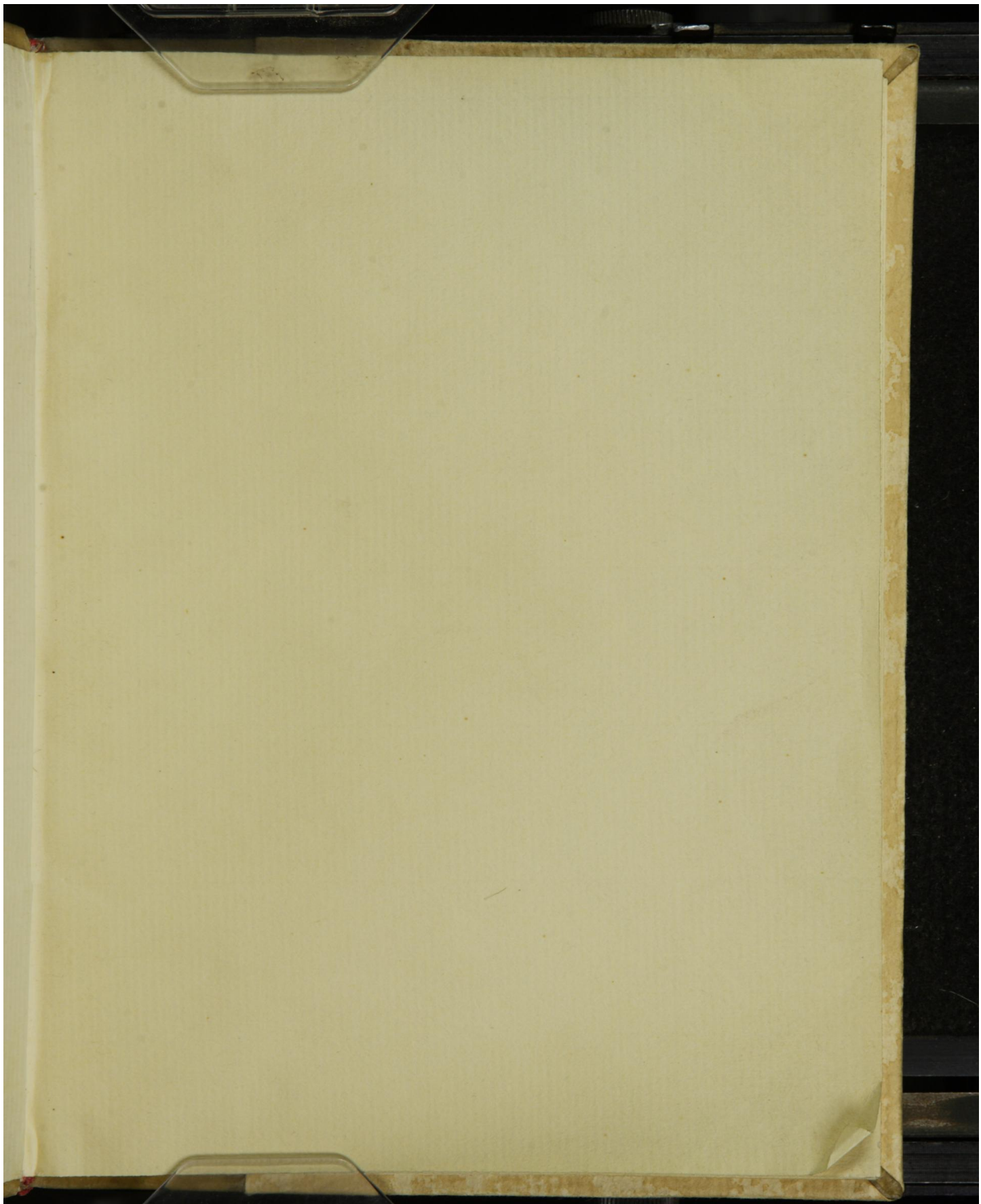
P

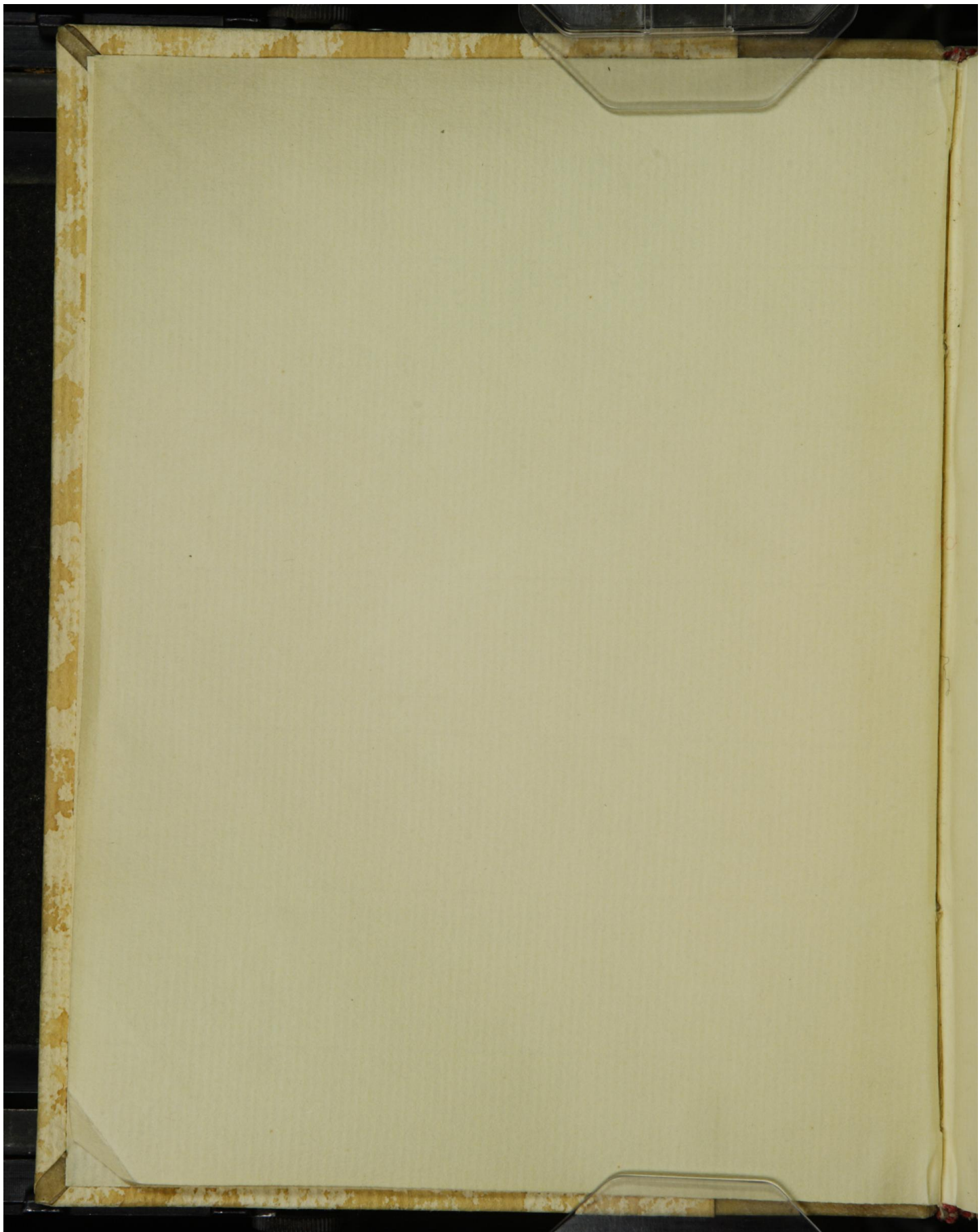
7

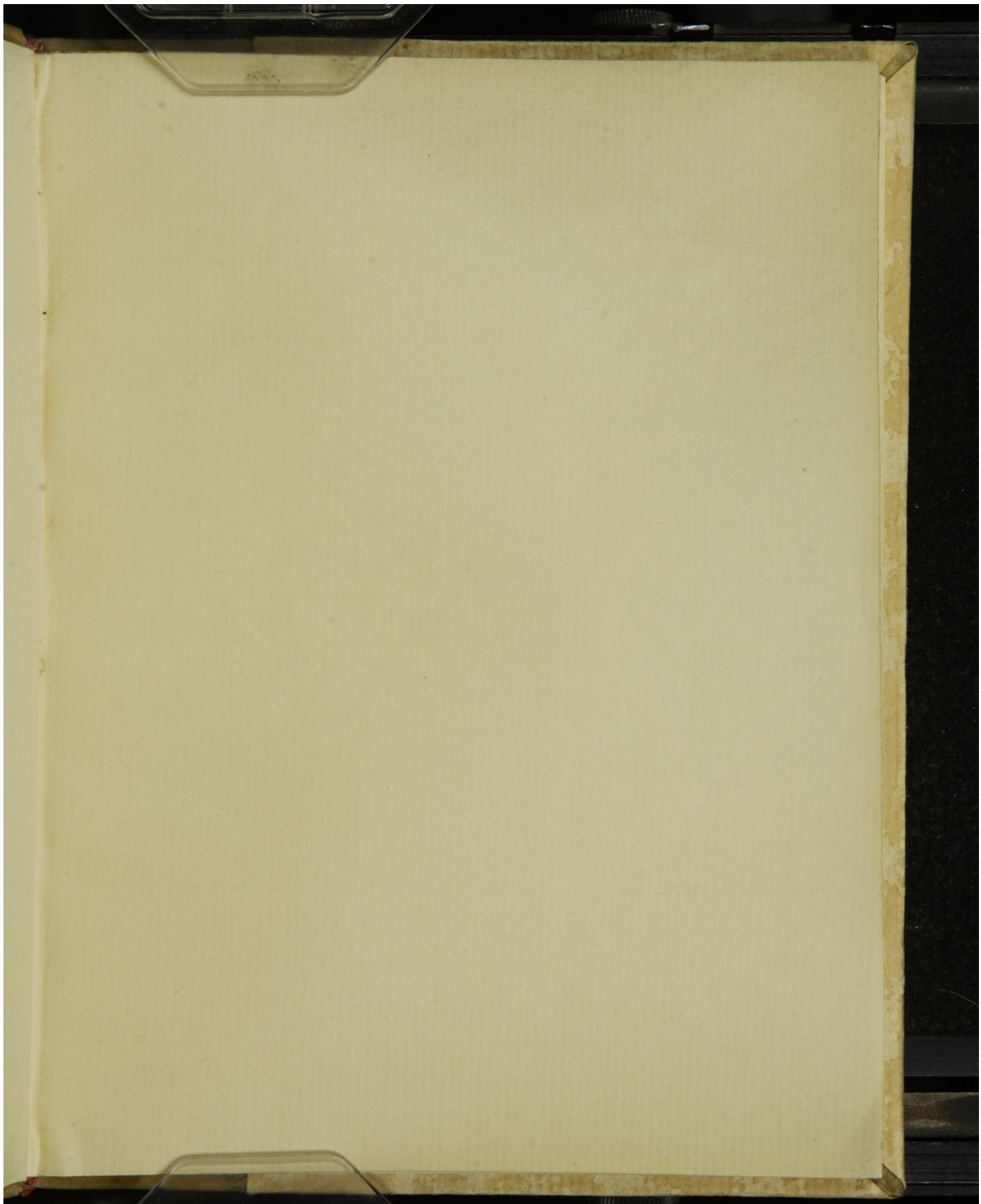
9

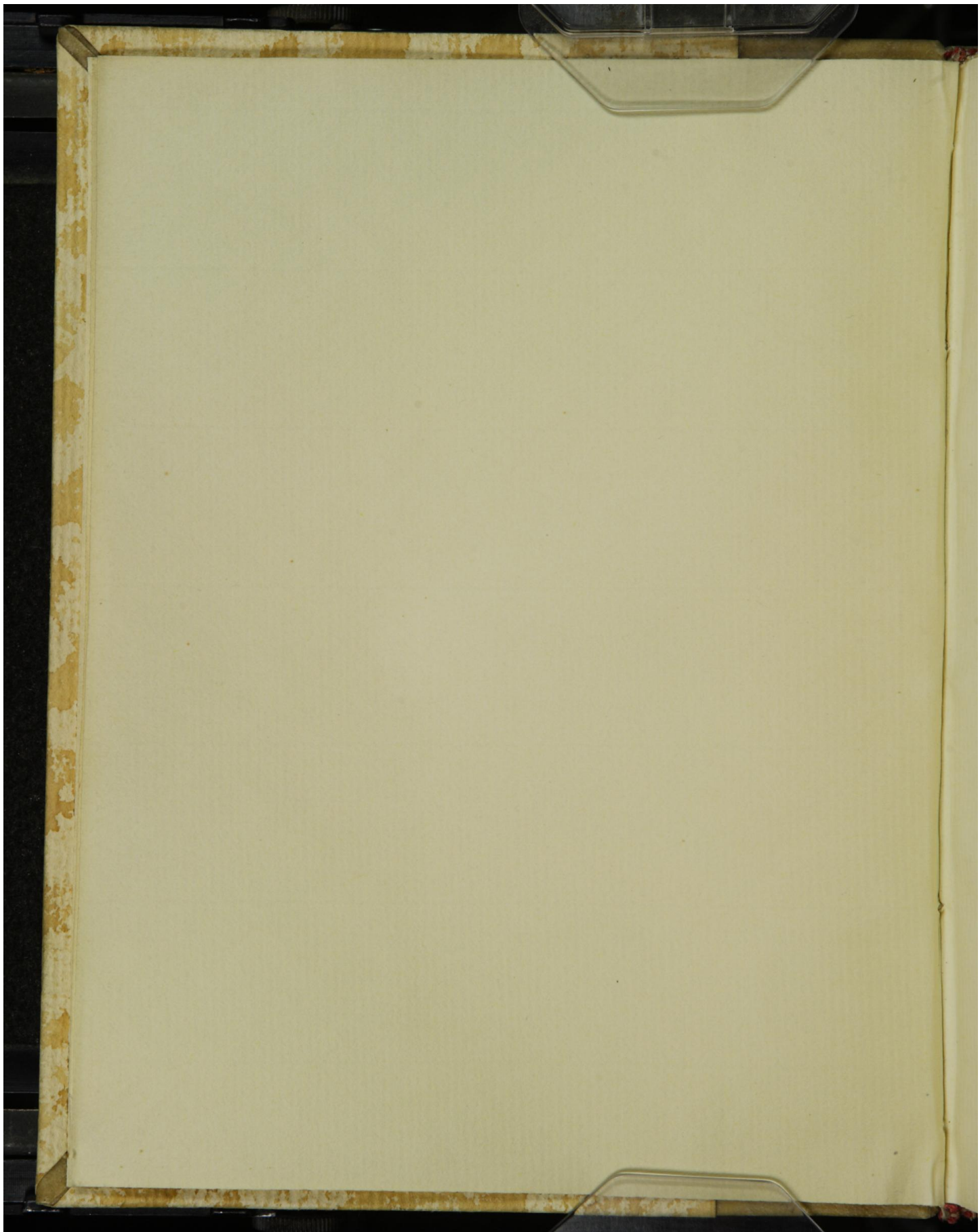
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

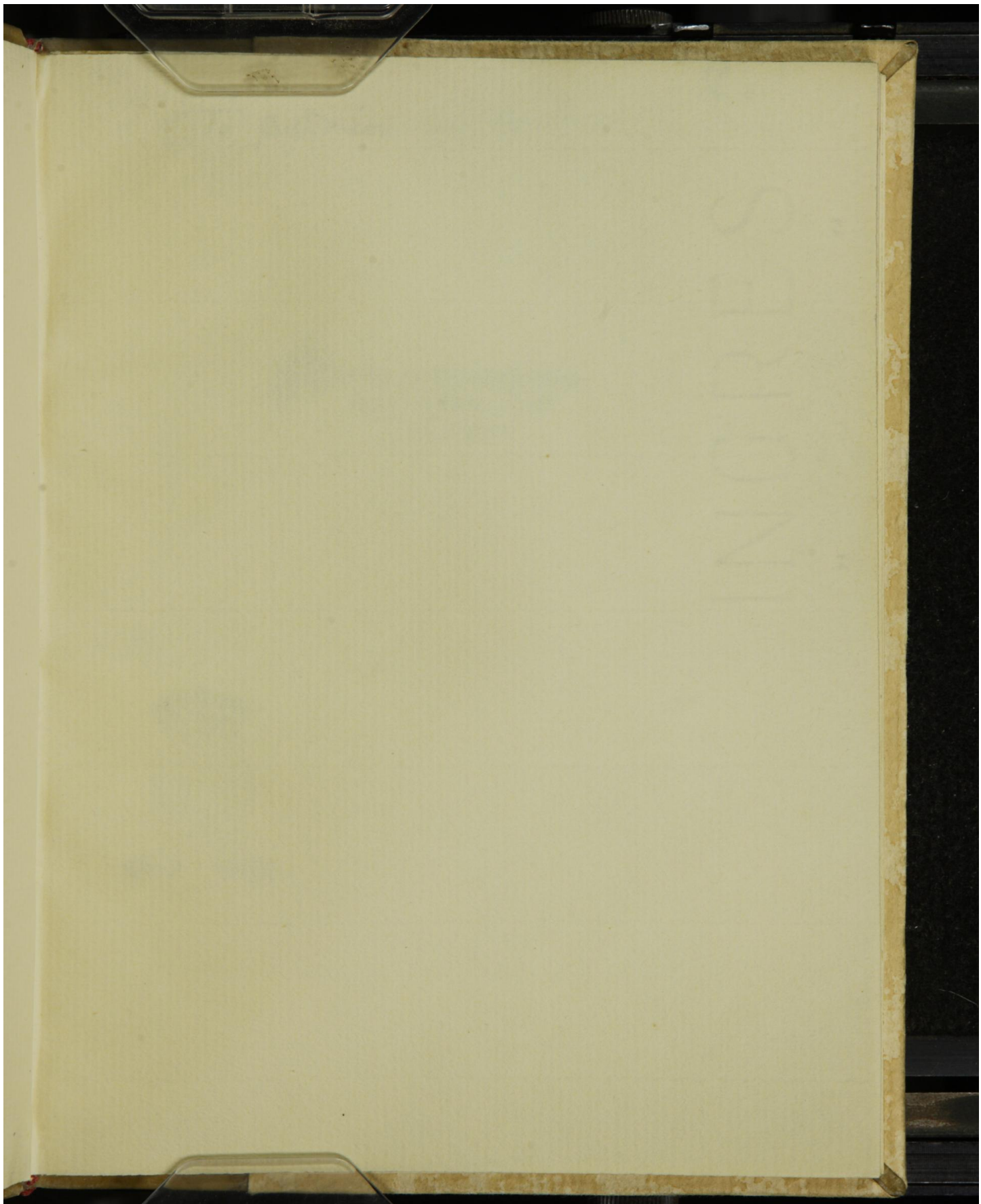
p. 7.9.

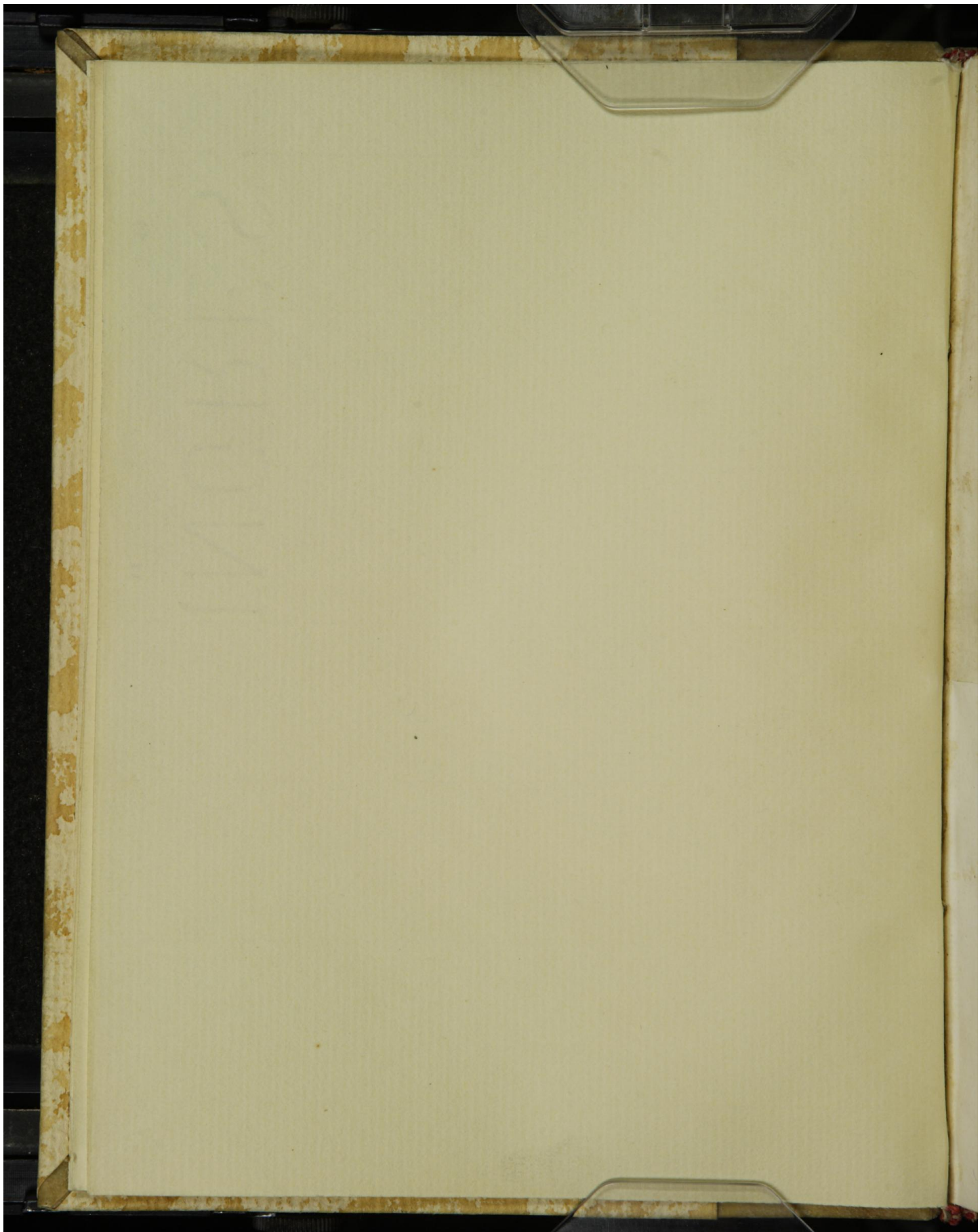

2.1

To Bιβλίον τῶν Τριῶν Τόμων

Libellus de Epidemia, quam
uulgo morbum Galli
cum uocant.

Ch. Mon
Ch. M. V

Nicolai Leonicensi uincentini in librum de epidemia, quā
itali morbum gallicum uocant, ad illustrem uirum Ioānem Frā
ciscum mirandulensem, Concordiæ comitem, præfatio.

h Ab ita nuper Ferrariæ de morbo, quē gallicum uo-
cant, disputatōem, atque à me postmodum mādātā
litteris, cui magis quā tibi Ioānes Franciscus mirādulē-
sis dedicauerim, qui cum supioribus diebus Ferrariæ
adesses, atque ante diem ad eandem disputationem constitu-
tum, tibi ex causis urgentibus esset discedendum, non parum
dolere mihi uisus es, q̄ eidem disputationi nō posses interesse,
neq; dissimulanter tulisti gratissimam rem me tibi facturum, si
quæ non potuisses præsens accipere, haberes absens ex meis lit-
teris, uel potius uolumine ad id dedicato legendi facultatem.
Et quoniam non te latebat magnæ cōtentionis disputationes
a medicis atque philosophis pertractatas non ueritatis inuen-
tione, sed iurgiis, atque clamoribus plerunq̄ terminari, illud
insuper a me expectare uidebaris, ut nō solum quæ nam inter
disputantes opinio tandem esset pro uera recepta tibi signi-
ficarem, sed mei quoque iudicii calculum inter ambigen-
tes sententias manifestarem. Quid plura? ego qui tibi propter
tua eximia in me beneficia omnia debeo, pollicitus sum factu-
rum me, quod optabas, arduum quidē opus, ac penē temera-
rium, nisi ipsum excusaret obsequium. Ecce igitur iam tibi fidē
promissam exoluo quanto tardius, quā tu forte cupiebas, tan-
to maiore cum fœnore. nō solum enim eam, quæ præcipue de
fēdebatur Ferrariæ opinionē, sed quascunq̄ alibi plurimum
uigere intellexi, conatus sum pro mei ingenii imbecillitate cō-
futare, meāq; postremo loco, exemplis, rationibus, ac nobilissi-
mox medicorum auctoritatibus confirmare. Multa præterea
Auicēnæ dicta, quæ ad propositam contemplationem perti-
nebāt, duximus in controuersiam. Quare qui hæc lecturi sunt
quæso boni cōsulant, neque me propterea impudentem, aut

a ii

insolentem iudicent, qui ausim magni nominis auctores inces-
sere. Facimus hoc multorum ueterum, ac præcipue Aristotelis
summi philosophi exemplo, qui tanti fecit ueritatem, ut pro
ea asserenda scripserit etiam contra præceptorem. neque uero
hanc apud te præfamur ueniam, qui hoc meum circa antiquo-
rum scripta examinanda studium, adeo nõ improbas, ut in ea,
quã nuper Ferrariæ habuimus de litteris confabulatioe, mirari
te mihi dixeris, q̃ in illo, quem superioribus annis edidi de me-
dicorum erroribus libro, Plinium tam leuiter perstrinxissem, in
cuius auctoris libris tu multo plures, quàm qui a me fuere no-
tati errores animaduertisses. Dicimus ista malignis, atque impu-
dentibus, quorum alii ea etiam, quæ tacite probant, quia tamẽ
ipsi non scripserunt, aut inuenerunt liuore ducti aperte calu-
mniatur, alii uero more pecudum alienis semper uestigiis infi-
stentium, nihil suo, omnia aliorum iudicio tribuunt. & si cui se-
semel auctori addixere, eius auctoritatem sine ratione rationẽ
esse arbitrantur. Vt cunque tamen hi de nostris scriptis iudica-
uerint, quãto minorem apud ipsos gratiam sumus habituri, tã-
to maiorem apud probos, ac doctos speramus cõsequi, apud
te præsertim, qui Ioãnis Pici patrui tui per omnium gradus uir-
tutum uestigia imitaris, quiq; eam, quæ in eius intẽpestiua mor-
te facta est litterarum, atque omnium bonarum artium iacturã,
ita refarcis, ut ad te respicientes uirgilianum illud omnes uno
ore pronuncient.

Vno auulso, non deficit alter

Aureus, & simili frondescit uirga metallo.

Tibi itaque, & paucis cecinimus, uobis placuisse contenti, resi-
quorum autem uel inuidorum, uel imperitorum iudicia con-
temnentes.

De Epidemia, quam Itali morbum gallicū, Galli uero Neapolitanum uocant, Nicolai Leonici Vincentini liber.

n Ouos Italia aduenisse morbos prioribus sæculis ignoratos antiqua ætas credidit. siquidē Plinius uir eruditissimus nō modo Italia, sed uniuerſa ferē Europæ lichenas ante Claudii principatum incognitos fuisse testatur uigēſimo sexto de historia naturali libro. Ego uero de aliis Europæ partibus non planē habeo statutum quid sentiam. Illud pro certo affirmare auiſim, multis ante, quā Claudius iſperaret annis lichenas fuisse græcis familiares. quando Hippocrates auctor græcus uetustissimus cum multis aliis in locis, tum præſertim in tertia particula Aphorismorū, in morborū æſtiuorū mentione lichenem cōmeminit, ut mihi magis fiat uerissimile uexasse id malum etiam Italiam, quamuis forte longo temporum interuallo ante Claudium, sed nondum romano imperio ad exterarum nationes propagato, atque ideo minus a græcis medicis Roma frequentata, defuisse eidem morbo nomenclatores. idcirco donec sine nomine perſtitit, fuisse iſterim obſcuriorem, ſicuti poſtea Claudio imperante iam græcis artibus, ac præcipue medicina uigēte in ciuitate lichenas, atque mentagram uocitantes, fecere illuſtriorē. Simile quoddam noſtro hoc æuo accidit, iam enim inſolitæ naturæ morbus Italiā, & multas alias regiones inuaſit. Puſtula ſunt a partibus obſcœnis incipientes, mox totum corpus, atque ipſam præcipue faciem occupantes, præter ſœditatem, magnum inſuper cruciatum plerunque afferentes. Huic tamen morbo nondum noſtri temporis medici uerum nomē impoſuere, ſed uulgato nomine malum gallicum uocant, quaſi eius cōtagio a gallis in Italiam importato, aut eodem tempore & morbo ipſo & Gallorum armis Italia inſeſtata. Nō defuerē quidem, qui eundem cum illo putarint, quem priſci elephā

tiasin nominarunt, sicut alii morbum Gallicum esse antiquis lichenas, alii asaphati, alii prunam, siue carbonem, alii ignem persicum, siue sacrum existimarunt. Quæ quidem ambiguitas nominum, & de ipsa quoque dissensio multos suspicari fecit no- uam hanc esse leuem nūquam à ueteribus uisam, atque ideo à nullo medico uel græco, uel arabe inter alia morborum gene- ra tactam. Ego sicuti neque illis assentior, qui uarias huic morbo indidere appellationes haud quaquam eius naturæ congruen- tes, ita ubi considero eadem naturæ præditos homines, sub eo- dem cœlo natos, sub eisdem syderibus educatos, eisdem etiam semper fuisse morbis obnoxios cogor existimare, neque mihi potest in captum mentis peruenire natam hanc repentelabem nostram ita infecisse ætatem, ut nullam superiorem. Quod si quis aliter quàm ego sentiat, quid tandem hoc esse dixerit aut quam deorum uindictam etiam si causæ naturales inspiciantur, millies post mundi initia eadem extitere. Quare similem mor- bum ex causis similibus etiam superioribus ætatibus contigisse parati sumus ostendere, ubi prius illorum opiniones, qui mor- bum Gallicum fuisse à priscis elephantiasin nominatum, siue quid aliud à nostra opinione diuersum credidere, confutau- rimus. Sed ante, quam disputationem ipsam aggrediamur, il- lud in primis admonendum est aliud morbi genus significari uerbo elephantiasis in libris arabum, aliud in libris græcorum. Rasis siquidem atque Auicenna elephantiasin pro morbo ac- ciipiunt, in quo pedes, & crura supra modum intumescunt. Ga- lenus, ac Paulus, omnesque græci auctores in eodem uerbo morbum intelligunt, quem Auicenna, & medici iuniores le- pram appellant. De primo uerbi elephantiasis apud arabes si- gnificato neminem ambigere arbitror, de secundo apud græ- cos usitato longius est à nobis differendum, nam si ostensum fuerit, nihil aliud esse græcis elephantiasin, quàm morbum illum, quem uulgato nomine lepram uocamus, tunc id quoque pro- batum erit morbum Gallicum non esse elephantiasin, quan-

Elephantia-
sin aliter a-
pud græcos
aliter apud
arabes capi.

**Galenus &
paulus**

do & qui contrarium sentiunt, morbum Gallicum plurimum a lepra distare concedunt, Vt igitur ad rem ipsam propius accedamus, elephantiasin apud græcos, esse apud arabes, & iuniores medicos lepram ita demonstratur. elephantiasis auctore Paulo aeginita est cancer totum occupans corpus, unde idem paulus inquit, Si cancer unum tantum membrum infestans tamen secundum sententiam Hippocratis insanabilis est, quanto magis elephas, qui cancer quidam est uniuersalis omnem curationem superabit. Eandem sententiam scribit libro quarto Auicenna his uerbis. Et cum cancer, qui est lepra membri unus sit de illis, quibus nō est sanatio, quid dicemus de lepra, quæ est cancer totius corporis, Idem dixerat Auicenna circa initia eius capitis, in quo agit de lepra quidelicet lepra est sicuti cancer communis toti corpori. Sed & eorūdem humorū uicio generari elephantiasin Paulus censet, & Auicenna lepram, & quemadmodum Paulus minus malam elephantiasis speciem statuit, quæ ex quadam ueluti fæce sanguinis supassata ortum habet, alteram, quæ a flaua bile æque retorrida fit, deteriore. sic & de duabus lepræ speciebus, quarum altera, itidem ex fæce sanguinis, altera ex flauabile in atram propter assationem conuersa generatur Auicenna decernit. Neque uero aliam Paulus elephantiasin aliam lepræ Auicenna adhibet curationem. Neque etiam Galenus scribens de elephantiasin secundo libro artis curatiuæ ad Glauconem minus, quam Paulus cum Auicenna scribente de lepra concordat, immo uero omnia illa Auicennæ uerba, quod lepra multiplicatur in Alexandria propter caliditatem aeris, & malitiam cibi, & eius essentiam ex genere piscium & carne salita, & carne grossa, & carnibus asinorum, & lentibus, (liceat enim mihi ipsius Auicennæ uerba, quauis barbare scripta, maioris tamen fidei gratia referre) omnia inquam hæc Auicennæ uerba sunt ex Galeno de elephantiasin eo, quo nuper diximus libro loquente translata. Quid quod nisi Galenus per elephantiasin morbum, quem diximus intellexerit, illud seque-

Auicēna

a iiii

tur absurdum Galenum medicorū facile principē, qui tot de medicina uolumina tam accurate, tam copiose conscripsit, nullā de eo morbo, qui reliquos omnes magnitudine superat, quē nos uulgo lepram appellamus in suis libris fecisse mentionem. Galeni autem libros intelligo, quos idem auctor in propria lingua scriptos reliquit, nam in his, quos uel ex grāca, uel ex arabica lingua translato habemus, plurima est in hoc uerbo lepra ambiguitas, quoniam aliquādo translator ubi elephantiasin in grāco Galeni Codice scriptū inuenit leprā ē interpretatus, ubi uero leprā, nihil immutauit, sed eodē usus est uerbo, cum tamen apud grācos auctores alius morbus sit lepra, alius elephātiāsis. Lepra enim (ut inquit Galenus in libro de tumoribus cōtra naturā) passio solius cutis est, qđ de elephantiasi dici nō pōt, cū in eo morbo, qui ἐλεφαντίασις a grācis nōiatur, nō mō cutis, sed carnes etiā, atq; ossa, ut Celsus quoque testatur, plerunq; uitiētur, Quod si quis pertinaciter tueri uelit eundē esse morbum quem grāci λέπρω, atque arabes itidē nōinent, uideat quid ipsum concedere oporteat, hoc. s. esum uiperarum, quo nullum esse praestantius remedium aduersus lepram medici oēs uno ore consentiunt, quodque inter nobilia medicamēta contra lepram Auicenna numerat non modo non sanare id malum, sed insuper generare. Galenus enim libro undecimo de simplici medicina duorum meminit elephantiasi morbo laborantium, qui ex esu carniū uiperinarum in lepram inciderunt, quare necessarium est dicere alium esse morbum, quia Galeno, & ceteris grācis λέπρω uocetur, alium qui ab Auicenna, ac medicis iunioribus eodem nomine nuncupetur. Quid lepra nomen significet apud arabes, & medicos iuniores, qui arabum doctrinam magna ex parte sequuntur, nemo nisi hebes, atque omnino obtusus ignorat, quid uero apud grācos, siue latinos ueteres grācos imitantes multi etiam nesciunt eruditi, unde data est errori occasio, ut diuersarum linguarum significata distinguere nescientes, uel elephātiāsin nō eē leprā, de q̄ scri-

Leprā aliud
significare
apud grācos
aliud
apud medicos
iuniores

bit Auicēna, uel nō simpliciter leprā, sed quādā lepræ spēm existimauerint. Nos uero elephātiāsin idē eē, qđ lepra, de qua agit Auicēna, atq; ab altero morbo diuersā, quē Galēus *λεπροσ* nominat, existimamus. idq; uidemur multis rōnibus ex ipsius morbi sūptis eēntia demonstrasse. Age uero ēt ex ui nominū, quibus idē morbus nūcupatur, argumētemur, neq; n. tātū elephātiāsis, sed præterea *σατυρίασις*; apud grācos nominatur, licet uerbū satyriasis pro priapismo quandoq; apud eosdē grācos accipiat. Nomen autem elephantiasis tractum est a similitudine elephantis, quoniam (ut inquit Galenus sexto de causis accidentium) qui hoc morbo laborant, carnem habent nigram & tuberculibus plenam, qualis est cutis elephantum. Nonnulli elephantiasin ob morbi magnitudinē, qui nulli ferē remedio succumbit, dictam existimant. Quidam ob id quod sicut elephas præ cæteris animalibus diutissime uiuit, ita humoribus longissimus est, quæ quidem omnes proprietates nulli alii morbo magis conueniunt, quam illi, quem nos uulgo lepram nominamus. Sed & *σατυρίασις* idē morbus a grācis uocatur, quoniam eo affecti faciem similem satyris habent. nasum sinum. crassa labra. aures leuigatas, ut scribit Galenus libro secundo de causis morborum, ac præterea alio libro qui de tumoribus contra naturam inscribitur, quo etiam in loco aspectu horribiles, & male olentes satyriāsin patientes ostendit, quæ omnes notæ morbum illum, quem lepram uulgo dicimus minimo minus ante oculos ponunt. Quanquam uero efficacibus rationibus, tum ex morbi essentia, atque appellatione, tum etiam ex sensu sumptis probauerimus, nihil aliud esse elephantiasin apud grecos, quā morbum, quem arabes nominant lepram, siue quid aliud, quod ipsis lepram significet. iidem tamen arabes, ut antea admonuimus, per elephantiasin non eundem, quem grāci morbum, sed crurum potius, ac pedum tumore immodicum intelligunt, quod facile est ipsis permittendum, quandoquidem, ut sæpe Galenus præcipit non est de nomi-

Vnde tractum sit nomen elephantiasis.

Satyriasis

Cófusio ara-
bum i mor-
bo qui ele-
phátiasis no-
minatur.

Auicéna

Cedrea.

Simonē ma-
le alchitram
picem liqui-
dam inter-
pretati.

Rasis

nibus a medicis litigandum, nisi iidem auctores non solum nomina, sed res ipsas quoque confunderent, cum uideatur Auicenna libro tertio ubi agit de elephantiasi sumpta pro tumore pedum nonnulla dicere, quæ etiam Galenus de elephantiasi in eo accepta, quo graeci capiunt significatu libro siquidem qui de nigra cholera apud latinos inscribitur Galenus inquit ex eodem fieri humore elephantiasin, atque uarices, qui quidem humor primum rubidus apparet, deinde nigrescit. Idem de sua elephantiasi refert Auicéna, & sicuti Galenus, ac Paulus elephantiasin ad rubidum colorem declinare minus malam arbitrantur, ita Auicenna subrubram elephantiasin nigra censet esse incolumiorem, & quia Dioscorides scribit cedream, hoc est gumi illud ex cedro arbore fluens, quod arabes uocant alchitram, licet Simon Genuësis id uerbum arabicum picem liquidam latine interpretetur, quia inquam Dioscorides auctor est cedream iuuare elephantiacos, si lingatur, aut inungatur, postmodum Auicenna de eodem remedio contra elephantiasin, hoc est tumorem (sic enim ipse id uerbum accipit) crurum, uel pedum, ita scribit, dicitur quod alchitran confert in uiscatum, & linitum. Rasis quoque, qui elephantiasin in eodem, quo Auicenna accipit significatu, nam & in Almanfore, & in diuisionibus, seorsum de lepra, & seperatim de elephantia si tanquam de morbis differentibus tractat, idem tamen auctor libro duodecimo Continentis, in quo agit de crurum uitiiis, quibus annumerat elephantem de uitio elephantis plurima scribit, quæ etiam Galenus uariis in locis de elephantiasi, immo uero Rasis ipse Galenum allegat in libro de cholera nigra ita scribentem. Vitium elephantis & uarices fiunt ex humore nigro, quod nisi fuerit cum eis caliditas, non erunt intensæ maliciæ, ex uehementi quoque declinatione ad choleram nigram puram fit uitium elephantis. Similem ferè sententiam, ut antea ex parte notauimus, scripsit Auicenna libro tertio capite illo, quo una de elephantiasi, ac de uaricibus agit, qui quidem Aui-

cenna partim Galenum, partim Rasim in eodem capite uide-
tur imitatus. Multa autem remedia, quæ græci tradunt contra
elephantiasin pro lepra sumptam scribit Rasis libro, quem di-
ximus contra uitium elephantis, ubi de pedum, aut crurum ui-
tiis tantum differit, ueluti ex Galeni auctoritate plantaginem,
quam etiam Celsus ad elephantiasin præcipue commendat. Ex
Dioscoridis itidem auctoritate ad uitium elephantis laudat
Rasis fel hircinum, atque mentastrum. Longum esset, si multa
alia uellem enarrare, quæ græci, atque arabes, quamuis de mor-
bi essentia differentes, de elephantiasin tamen similiter tradide-
runt. Quod si quis forte tam Auicennam, quam etiam Rasim
ea ratione tueatur, quod crurum pedum uel tumorem, quem
elephantiasin nominarunt, non lepram, sed tantum lepræ prin-
cipium iudicauerint, atque ideo diuersis nominibus, alio scili-
cet lepram, alio lepræ principium nūcupare uoluerint, ut mor-
bi in sua tempora diuisionem non improbamus, ita illos duas
eiusdem morbi partes non debuisse diuersas facere species,
uel etiam genera omnino contendimus, quod maxime fecisse
uidetur Auicenna, qui de elephantiasin libro tertio, de lepra ue-
ro agit in quarto, tanto scilicet interuallo, ut uideatur elephan-
tiasin distinctum omnino genus a lepra putauisse, cum præfer-
tim idem Auicenna elephantiasin non uti Galenus inter figu-
ræ morbos, sed quantitatis potius libro primo collocarunt. Et
hæc quidem de prima opinione longius forte, quam decuit,
quia tamen est in ipsa præcipue Ferrariæ disputatum nos hoc
in loco abundantius differuimus.

Am ad alteram opinionem, quæ morbum Gallicum
esse lichenas asserit cōfutandam ueniamus. Hanc opi-
nionem esse falsam ita colligitur. Lichen est morbus il-
le, qui latine dicitur impetigo, uulgo autem uolatica.
Morbus Gallicus nō ē impetigo siue uolatica. igitur morbo galli-
cus nō ē liché. Quod morbus gallicus nō sit impetigo, siue uola-
tica, q̄ fuit nostri syllogismi minor propositio, tam imperiti, q̄

Celsus

Auicennā
ponere ele-
phantiasin
inter mor-
bos quanti-
tatis, Gale-
nū, uero, Fi-
guræ.

λεχῖνα a/
pud græcos
esse mor-
bū, qui à lati-
nis ipetigo
nominatur.
uulgo autē
uolatica di-
citur.

Cassius cœlix

etiam periti ipso sensu monstrante nouerūt. Quare id solū ostē-
dere oportet, qđ malū græci λεχῖνας uocāt, nos latīo uocabu-
lo ipetiginē nōiare, & qđ docti ipetiginē, uulgu uolaticā nūcu-
pare. Qui uero possumus melius ista probare, q̃ Cassii cœlicis
auctoritate? cuius auctoris hæc sunt, q̃ a Simone Genuēsī allegā-
tur, uerba. Impetigo græci λεχῖνας dicūt, latini zernas, nascūtur
ex melācholico humore, rotūdo schemate, ī superficie cutis cū ī-
genti pruritu? quis non uideat his uerbis morbū, quē uulgato
nōie uolaticam uocitamus designari? Plures quoq; medici iu-
niores, in quorum numero Nicolus est, atque etiam Gentilis,
siue quicunque is est, cuius expositiones in Fen septimam li-
bri quarti Auicennæ habentur impressæ, sentire uidentur im-
petiginē esse uolaticam, & allegant alios idem sentientes, quā-
uis uideatur Rasis uigesimo quinto Continentis putauisse im-
petiginem esse tineam siccam, de qua opinione postea dice-
tur. Eundem uero morbum esse apud latinos impetiginem
qui sit λεχῖν apud græcos præter Cassii cœlicis auctoritatē, etiā
ratōe probatur. Quæ.n. remedia Galenus, & Paulus, omnesq;
græci auctores contra lichenas notauere, eadem ferē contra im-
petiginem a Quinto Serenio. Rasi. atq; Auicēna scribūtur, ne-
que hi arabes auctores aliter generari impetiginem, quam græ-
ci lichenas docuerunt. Sunt autem lichenes, & lepra (si lepram
eo modo, quo ante a græcis capi docuimus, intelligamus) soli-
us cutis passiones. Peior tamen est lepra, quam lichenes. nā (ut
Paulus, & Galenus) testantur) lichenes si diu perseuerauerint, tā-
dem in lepram conuertuntur. maior enim est cutis fœditas, &
desquamatio in lepra, q̃ in lichenibus. Tanta tamen habent li-
chenes, & lepra naturæ cognitionem, ut credere possim hos
duos morbos apud diuersos auctores inuicem nomina mu-
tuari. nam quæ de impetigie scribit Celsus, ea potius lepræ cō-
ueniunt. Videtur. n. idem Celsus sicuti lepram, impetiginē, ita
lichenas, papulas latine nominasse. quod ex quā plurimis, quæ
a lii de lichenibus, ipse de papulis rettulit, colligere possumus.

Quemadmodum. n. a Cassio foelice scribitur, lichenas nasci ro-
 tundo schemate. i. figura in superficie cutis cum ingenti pruritu.
 & asperitate, atque ubi id malum serpere coeperit, serpiginem
 dici, ita & Celsus ait alterum papularum genus p minimas pu-
 stulas cutim exasperare. rodere. & eandem serpere, atque ut id
 uitium rotundum incipit, ita in orbem procedere, & quod græ-
 ci dicunt ex lichenibus diuturnis fieri lepram, Celsus de quadam
 specie papularum idem pronunciat, qd nisi cito auferatur i im-
 petiginem uertitur, & sicuti græci quosdam lichenas *ἀγρίους*
 idest feros nominat: eodem modo Celsus alteram papulæ spe-
 ciem *ἀγρίαν* idest feram ab eisdem græcis appellari testatur.
 Deniq; quod leui papulæ Celsus remedium præcipit, ut scili-
 cet ieiuna salua quotidie defricetur, idem græci adhibent li-
 chenibus puerorum, qui quidem curationis modus argumē-
 to esse potest lichenas esse morbum, quem uulgo uolaticam
 nominamus, aduersus quam nostro quoque tempore mulier-
 culæ circa puerorum mala sananda præcipue sollicitæ nullam
 magis præsentaneam nouere medicinam, quàm ieiunam sali-
 uam. Sed & eodem Celso auctore maior papula murali herba
 commodissime tollitur, quam quidem herbam græci, ut Cel-
 sus quoq; libro. iiii. testatur *παρθέριον*, & *περδύκτιον* nominat,
 latini uero, quia in parietinis nascitur alio nomine parietariam
 appellant, uulgo ob eum, quem in uasis uitreis absterge-
 dis exhibet usum, uitriolum. ut minus mirandum sit hanc ipsam her-
 bam lichenas sua ui absterforia sanare. Est tamen & altera herba
 ipsa quoq; in muris, sed maxime saxi humectis proueniens a si-
 mili ui, effectuiq; *λεχν* a græcis nominata quam nostri tempo-
 ris medici nescio qua ducti ratione, uel usu hepaticam uocita-
 runt, neque enim usquam apud celebrem auctorem, uel græ-
 cum, uel arabem legitur lichenem herbam hepati utilem esse,
 unde præ cæteris hepatica dici meruerit. Quod uero Pádecta-
 rius scripsit ex Serapionis, atq; Galeni (ut uidetur) auctoritate,
 ualere hanc herbam contra splenis, atque hepatis obstructio-

Serpigo

Herba mura-
 lis, & altera
 eiusdem ef-
 fectus quæ
 a græcis *λε-
 χν* appel-
 latur

Pádectarius
 hoc loco i
 probatur.

Errare Pan-
dectarium

dioscorides

Mala trās-
tio Serapio-
nis,

nes, & contra omnem hepatis ægritudinem, hi quidem lichē-
nis effectus neque a Galeno, neq; a Serapione usquā scripti le-
guntur. si uero Pandectarius illos ex sua protulit opinione, mi-
nus illi hac in parte credendum, quoniam hanc ipsam herbam,
quam græci λεχῖνα uocant tanta nominum confusione ob-
scurabit, ut quæ tandem herba sit, neq; alii ex uerbis eius scire li-
quido possint, neq; ipse sciuisse uideatur, cum enim de licena,
siue lichene egisset i littera. a. ubi eam arabice ainec, latine mu-
scum, uel usne uocari docet, postmodum in sequenti fere capite agēs de eadē herba lichene, licet uideatur non animaduer-
tere, eam arabice azemalsaret inquit appellari, latine uero hepa-
ticam. Eadē uero esse hanc ipsam hepaticam cum ea, quam
græci λεχῖνα nominant, indicant illæ, quæ Azemalsaret, siue
(ut Pandectarius interpretatur) hepaticæ a Serapione ex Gale-
ni, ac Dioscoridis auctoritate tribuuntur, sunt enim quas iidē
auctores in suis de simplici medicina libris licheni herbæ sub-
scripsere, Neque uero contentus Pandectarius ex una herba
fecisse duas, postmodum in littera. l. eandem herbam tergemi-
nauit, De lichene siquidem sub proprio uocabulo egit, & li-
mum terræ latine uocauit. ludicent ergo legentes quanta sit
homini fides habenda, qui herbam eandem, modo mus-
cum, modo hepaticam, modo limum terræ latine nomi-
nat, non solum uaria nomina, sed rem quoque, quæ tamen
una erat, diuersas opinatus. Quod si quis lichenem herbam
prodesse hepati ea ratione contendat, quoniam de ipsa scribit
Serapio ex Dioscoridis auctoritate q̄ icteris confert, morbus
autem, qui icterus nominatur plurimum hepatis uitio oritur,
is etiā Dioscoride docente discat non intra sumptam ad ui-
tium ipsum tollendum, sed extra adhibitam potius ad colo-
rem scilicet naturalem icteris restituendum herbam liche-
nem a medicis peritioribus cōmendari, quod uerba ipsa Dio-
scoridis aperte demonstrant, neque enim cum melle confe-
ctam, atque comestam, ut uerba Serapionis male dioscoridem

interpretatis uidetur innuere, sed cum melle illita potius lichenem
iuuare ictericos idem Dioscorides scribit. Non est autem a ra-
tione alienum hanc ipsam herbam, quæ (ut inquit Galenus) plu-
rimum ualet abstergendo, sicuti lichenas ita alteram cutis in icte-
ricis foeditatem delere: Sed postquam de uera hepatica hoc i-
loco disputatur, similis error Gentilis medici nostra quoque a-
te celeberrimi haud quaquam est dissimulandus, qui hanc
iuuandi Hepar prerogatiuam cuidam Herbae in lictoribus
maris nascentis, quam alii soldanam, alii per diminutionem
soldanellam nominant in quodam consilio tribuit, in quo
etiam herbam a pluribus soldanam uocatam scribit cachilem
ab arabibus nominari, de qua itidem cachile refert Serapio ex
Isaac Ebenaram auctoritate, quod debilitati hepatis confert. Sed
quod tanti uiri pace dicere liceat, fallitur sua opinione Gentilis.
neque enim herba uulgo soldana, seu soldanella uocata est apud
arabes cachile: siquidem herba cachile folio nasturtii, uel usne
describitur a Serapione. Neutra autem similitudo soldanae co-
uenit, quam scimus habere folia hederæ foliis ferè similia, quæ
quantum a nasturtio, atque usne discrepent, iudicet illi, qui ha-
sce herbas aliquando oculis sunt cõtemplati. Nasturtium qui-
dem cum sit herba hortensis uulgo agriti nominata puto omni-
bus notam. Usne autem (ut inquit Serapio) est herba cali. Simo-
nero de cali ita scribit. Cali est planta in littoribus maris nascens
similis uermiculari pinguis, & salsa. Ego hanc puto a græcis *θαλί-
φιον* nominari, licet Auctor Pãdectarum antiphyllon pro te-
lephio corrupte scripserit, quo etiam ductus errore usne facit
anthyllidis speciem, cum tamẽ athyllis alia herba sit a telephio,
uel usne. Si qua uero herba sit, ut ad propositum nostrum re-
uertamur, quæ ob excellentem iuuandi hepar proprietatem
nomine hepatica debeat insigniri, illa profecto est eupatorium,
quæ etiam inde apud græcos uidetur nominata, quod bona sit he-
pati, quam Plinius ab Eupatore potius inuentore dictam exi-
stimat, de hac enim scribit Galenus libro sexto de simplici me-
dicina, & libro de antidotis.

Error Genti-
lis q herba
uulgo solda-
nam uocatã
putauit esse
cachilẽ apd
Serapionẽ.

Nasturtium
uulgo agriti
Vsnem esse
herbã Cali.
græce *θαλί-
φιον* dictã.
Error pãde-
ctarii
Quenã sit
uera hepati-
ca.
Galenus. li-
bro. vi. d sim-
plici medici-
na, & libro d
antidotis.

dicina, q̄ hepatis obstructions expurgat, atque insuper hepar
 ipsum corroborat. In libro uero, qui de antidotis inscribitur idē
 Galenus ita de eadem herba ait. Affectum hepar sapius herba
 eupatorium efficaciter iuuat, sicuti mirabolanus lienem. Saxi
 fraga autem, atque Betonica, renes. Non tamen quod & ali
 bi monuimus ad hunc effectum sumenda est herba illa uulga
 ris passim in fossatis nascens, quæ magno nostræ ætatis errore
 pro uera eupatorio recipitur. neque enim illi hæ notæ conue
 niunt, quibus nobis ueram eupatorium Dioscorides designa
 uit. Quod si quis forte a me exigat, ut quæ nam sit uera eupato
 rium aperiā, quod in priore libello de Plinii, ac medicorum
 erroribus inscripto distuli manifestare, dicā tandem quid sen
 tiam. si prius illud, quod in eodem libello etiam antea ostēdi
 declarauero, semper fuisse aliquos in ueris medicinarum no
 minibus etiam prioris sæculi errores, qui usque ad nostra tem
 pora sunt propagati, nam quia plures superiore quoque ætate
 imperiti, colore decepti, metallum id, quod peritiores Cinaba
 rim nominarunt, esse draconis sanguinem crediderunt, atque
 ideo non cinabarium, sed potius draconis sanguinem idem me
 tallum nuncuparunt, nos quoque priscam seruantes consuetu
 dinem ita uocamus. idem in herba eupatorio contigit. hanc
 enim multi ueteres, quos Dioscorides notat, putarunt esse ue
 ram argemonium, cum tamē hæc sit ab eupatorio diuersa, qui
 error ad nos etiam permanauit. herba enim, quæ est uera eupato
 rium a pluribus creditur esse Argemonium, atque ideo cor
 rupto uocabulo passim Agrimonia nominatur. Quam quidē
 rem miror a multis non fuisse animaduersam, cum (ut alio scri
 psimus loco) herba eupatorium passim nascatur, sic uero a dio
 scoride, & Plinio dioscoridem imitante describitur, ut penē
 sub aspectum poni uideatur. Hæc est Dioscoridis in eadē her
 ba Descriptio. Eupatorium herba est fruticosa uirgam unam at
 tollens rectam, lignosam, tenuem, nigram, hirsutam, cubitalem.
 uel etiam maiorem, folia per interualla diuisa in quinque, maxi

Argemoni
 um corrup
 to uocabu
 lo agrimonia

Descriptio
 eupatorii a
 pud diosco
 ridē, & quo

me partes, uel plures similia foliis pentaphylli, uel canabis po-
 tius, & ipsa quoque sub nigra ferratim incisa per ambitū. Semen
 uero medio cauli ad nascitur sub hirsutum uergens ad inferiora
 ita ut exiccatum uestibus adhærescat, in qua quidem descriptio
 ne ea herba pingitur, quam aliqui, ab illa adhærescendi natura,
 quam fructui tribuit Dioscorides lappulam nominarunt, nos
 uulgo agrimoniam uocamus. Sed & alia quæ in eupatorio de-
 scribuntur caulibus, s. lignosus, nigricans, hirsutus, cubitalis aliquan-
 do altitudinis, folia similia canabi, uel pentaphyllo ita herba uul-
 go uocata agrimonia quadrat, ut hanc esse ueram eupatoriū
 nemo nisi ab ortu naturæ cæcus non agnoscat. unde etiam du-
 plex seculi nostri error depræditur alter, q̃ herbam a ueteribus
 eupatorium nominatam pro uera argemonio recipimus. Alter
 q̃ pro eupatorio herbam uulgarem, de qua nulla fita priscis au-
 ctoribus mentio nulla nixi uel ratione uel auctoritate ad usum
 medicinæ frequenter adhibemus. Sed hæc quidem quauis for-
 te à nostro proposito, qui morbum Gallicum potius, quā her-
 bas intendimus explanare longe aliena, iuuandæ tamen morta-
 litatis gratia, quæ hactenus in ueris remediis dignoscendis hallu-
 cinatur obiter sint exarata. Iam ad propositum reuertamur, quo
 probare intendebamus, quod malum græci λεῖχῆνας dicunt à
 Celso papulas nominari, sicuti quod iidem græci λέπραν dicunt
 à Celso etiam impetiginem nuncupari, hoc enim possit uel ex
 ipsorum morborum definitionibus demonstrari, nam lichen
 in libro, qui ὀροῖα τρινοί .i. definitiones medicinales in-
 scribitur ita definitur, siue liber ille Galeni fuerit ut titulus præse-
 fert, siue alterius, non multum a Galeni placitis dissentientis. Li-
 chen est asperitas cutis cum magno pruritu. Lepra uero hoc pa-
 to. Lepra est transmutatio cutis ad contrarium naturæ habitū
 cum asperitate, dolore, atq; pruritu & squamarum resolutione,
 & quandoque unam quandoque plures corporis, partes depa-
 scitur. Celsus quoque tam in papulis, q̃ etiam in impetigine cu-
 tim exasperari innuit. Impetigini uero hoc proprium tribuit,

nomine. ea-
 dem herba
 a nostris uo-
 cetur mani-
 festatio.

Morbum a
 græcis λεῖχῆ-
 νας dictū, a
 Celso papu-
 las nominari.

Quid lichē
 & lepra.

b

Quid auicē
na intelligat
per impeti-
ginē excorti-
catā, & non
excorticatā.

Albaras ni-
gra.

Impetigo
excorticati-
ua.

Lepra &
psora.

q̄ in ea squamulae resoluuntur, & hoc quidem fieri in qualibet
impetigine, sicuti etiam omnem eius speciem oriri in pedibus,
& manibus, atq; ungues quoque infestare idem Celsus testifica-
tur, quod postremum dictum uel ipsum probare queat nihil
aliud significare impetiginem apud Celsum quā lepram, cū nō
solum grāciauctores, sed Plinius quoq; auctor Romanus un-
gues leprosos sapissime nominat. Auicenna & ipse impetiginē
ita diuidens, quod alia sit non excorticata, alia excorticata per
impetiginem non excorticatam papulas apud Celsum, *λεχῆ*
vas uero apud grācos uidetur significare sicuti per impetiginē
excorticatam id, quod Celsus uocat simpliciter impetiginem,
grāci uero *λεῖπραν*. Sunt autem hęc Auicennae de impetigine
excorticata uerba. Et de impetigine est excorticata propter ue-
hementiam siccitatis, & multitudinem profunditatis, & est sicuti
albaras nigra, & sicuti cortices. Est autem hic dubitatione di-
gnum, cur Auicenna hoc in loco impetiginem excorticatam
dixerit esse, sicuti albaras nigram, qui tamen in alio capite su-
periore albaras nigram ita definierat. Albaras nigra ē impetigo
excorticatiua, & est scabiositas accidens, aspera, uehemens, & fa-
cit squamas sicuti piscium cum pruritu, & ē propter humorem
melancholicum imbibentem de eo, quod est iuxta ea inhibito
ne fortiore, q̄ in colore imprimat tantum. hęc quidem Auicen-
na, est autem (ut dixi) dubitandum, si albaras nigra est impetigo
excorticatiua, ut hoc in loco inquit Auicenna, quo pacto erit si-
cuti albaras nigra, quemadmodum scribit inferius, quod. n. est
sicuti alterum, non idem uidetur esse. Nos uero hanc dubitatio-
nem ita soluimus. Grācos à quibus arabes omnia ista accepe-
runt duo habere uocabula germanos morbos significantia, le-
pram scilicet, & psoram, atq; ideo hęc duae passionēs propter na-
turae proximitatē a Paulo agnita simul describuntur in hac sniam
Lepra, & psora sunt in superficie cutis asperitates cum pruri-
tu, & resolutione ex melancholico humore ortum habentes, sed
lepra quidem cutem profundius depascitur in orbem proce-

dens, atq; in ea quædam ueluti squamulæ resoluuntur. Pfora uero magis in summo consistit, uariisq; modis figuratur, & furfuracea corpora abiicit. Lepra igitur apud Paulū est ipetigo excorticatiua apud Auicēnā, sicuti ipetigo nō excorticata apud eū dē auicēnā ē λεῖψα apud græcos, ut ēt supra mōstrauimus. Albaras autē nīgrā ē Paulo aginitæ pfora, quā qdē albaras nigram Auicēna ab ipetigine excorticatiua sepe rauit, cum loco quasi differētiæ adiūxit, & est scabiositas accidens, & reliqua, qd uerbū adiunctū idicio est tātū iportare Auicēnā albaras nīgrā, quātū græcis auctoribus λεῖψα, hoc, n. uerbū arabes in sua lingua baras interpretatur, quod patet ex uerbis Rasis, quæ libro. xxv. continentis capite illo, quo agit de passionibus unguium, in hūc modū scripta leguntur. Dixit Galenus exptus sum cātharides, & inueni, qd sanāt unguū baras si de eis fiat illinitio cū ceroto. Huius uero remedii sufficētē se habuisse experiētiā ad ungues pforā patiētes scribit Galenus libro undecimo de simplici medicina. Ut uero primū nostri instituti propositū tādē absoluamus. Cum lepra, ac pfora solius sint cutis affectus, ut ex earū definitionibus cōstat, ac ferē sine dolore, in qbus squamulæ tātū, & cortices furfuri similes emittuntur, nō aut pustulæ emittētiōres quoddā ueluti uirus stillantes quātā, ac quales in morbo Gallico apparēt excitentur morbum gallicum non esse lichenas, si etiam lichenas cum lepra, ut apud Auicennam, atq; ipsum forte Plinium confundantur tā ratione, quā sensu ipso ad stipulāte demonstratur.

Ostquam satis (ut apparet) probauimus morbū Gallicum non esse lichenas, siue impetiginem, magnam etiam eius opinionis partem, quæ eūdem morbum esse asafati asserit unā uidemur destruxisse, quando arabes asafati atque lichenas pro eodem morbo non nunquam accipiunt, est enim (ut inquit Auicenna) impetigo non longinqua à asafati nisi cum re occulta, & pertransit ut sit asafati sicca impetigo malignior. Rasis quoque, quod & antea no

Rasis

lepra & pfora solius cutis passiōes.

Rasis

b ii

Error arabū
ac precipue
Auicennæ
ponentium
turdos pro
sturnis.

Mesue

tauimus scribit in uigesimo quinto continentis putare se im-
petiginem esse tineam siccam, quasi diceret safati siccam uide-
tur enim hoc uerbū safati apud arabes duo tineæ genera signi-
ficare, alteram siccam, alteram humidam. Non distinguunt au-
tem iidem arabes tineam siccam ab impetigine ea ratione for-
tassis, q̃d similes impetigini dispositiones sicuti faciē, ac collū.
ita summam capitis partem frequenter infestant. Idcirco Aui-
cenna iisdem remediis utitur etiam ad safati, quibus paulus ad
lichenas, siue impetiginē, stercore scilicet lacerti, & stercore tur-
dorum proprie comedentium oryzam, quibus paulus aues illas
uescentes oryza, non turdos, sed sturnos potius nominet, de
quo arabum, ac præcipue Auicennæ errore turdos pro sturnis
sæpe ponentium alibi diximus. Quod uero Auicēna etiam sa-
fati pro tineâ non modo sicca ueluti aliquādo rasis, sed etiam
humida accipiat, illæ ostēdūt medicinæ, quibus utitur Aui-
cēna ad safati humidam tucia, s. climia, et chimolea; et charta cō-
busta cū aceto, & gūmī pini cum balanistiis, & aceto, & oleo ro-
faceo, hæc. n. omnia ferē Paulus æginita ad faui. i. cuiusdam
speciei tineæ humidæ ita noiata adhibet curationem. Mesue
quoque Galenum allegat scribentem multos se sanasse, qui sa-
fati patiebantur linimēto chartarum combustarum tritarum, &
cum aceto temperatarum. Hoc autem medicamento Gale-
nus libro primo decē tractatū qui memiri inscribitur apud ara-
bes ad achoras, i. alterā humidæ tineæ speciem usum se fuisse te-
statur, quam etiam tineæ speciem rasis in libro diuisionum sa-
fati nominat, scribens enim de altera specie quā græci κηρίον
nos fauū appellamus, ait q̃d eius foramen est latius, & maius fo-
ramine safati, quæ sunt Galeni, ac Pauli uerba achoras, & fau-
um ex oraminum magnitudine distinguentiū. Idem Rasis in li-
bro de ægritudinibus puerorum alteram tineæ speciem, quæ
fauus, siue (ut ipse inquit) fauositas mellis uocatur etiam safati
nomine arabico nuncupauit. hæc enim sunt eius uerba. Passio
quæ dicitur fauositas est species safati. In almansore etiam ha-

betur capitulum de safai, uel safati, quæ sunt ut ibi exponitur ulcera capitis habentia crustas. Vsq; adeo autem rasis safati capitis morbis addixit, ut uigesimo quinto continentis, quod etiam testatur Nicolus safati capitis impetiginē nominauerit, qui item nicolus de safati, & tinea unā agit, & safati. i. tineæ ut ipse etiam exponit plures modos enumerat ex galeni in primo miri, & libro d'apostematibus auctoritate. Apud Auicēnam et omnes safati species sunt cutis capitis passionēs. nam safati incipies, quæ est (ut Auicenna inquit) botor parua, fixa. leues. diuisa in numeratione locorum, deinde exulcerantes nihil aliud sunt nisi exanthemata idest pustulæ, quas scribit Paulus rubidi esse coloris, & asperas summam capitis partem exulcerantes. Sirengi uero, quæ est species safati humidæ apud Auicēnam est *κνριον* idest fauus apud græcos ad quā (ut diximus antea) Auicēna scribit eadē remedia, quæ Paulus (ut uideatur uerbū græcū *κνριον* in sirengi apud Auicennam esse deprauatum, sicuti forte *ψωδανια* in balciati, siue ut alii scribunt raciati alteram safati speciem. Sunt autem *ψωδανια*: ut Paulus, atque Alexander exponunt, pustulæ super cutem capitis eminentes. Verbum autem balciati pustulas tales apud Auicennam significare indicat ipsius Auicēnæ uerba sequētia, quæ ita se habēt. Et balciati quidē ē de genere safati malæ, & quādoq; est cā eius morsus sicuti scinifes maligni. ē aut uerbū scinifes æque hoc i loco a uerbo græco conopes deformatū, cuius quidē uerbi q̄tumlibet uitiati significatū pandectarius intellexit, nō tamen scripturā emendauit, sed corruptū uocabulū ita ut iuenit, exposuit hoc mō. Scinifes. i. quædā musca parua q̄si effugiēs uisionē habēs aculeū acutū, & alio noīe uocatur culex culicis, & i diomate nostro uocatur senzala, unde declinatur hoc scinifes gō huius scinifes i declinabile. Hæc pādectarius nō magna cū elegātia, sed fide tamen, nā q̄ nomē scinifes sit i declinabile ostēdit modus ipse loquēdi Auicēnæ cū iquit morsus sicuti scinifes maligni, est. n. scinifes casus genitiui. Quod uero conopis, seu culicis morsus in cute uerti-

Apud Auicēnam oēs saphati species esse cutis capitis passionēs.

Paulus & Alexander

symphit

Multa no-
mina herba-
rum depra-
uata apud
auicennam.

Errores Aui-
cennae i tha-
psia & sym-
phyto her-
ba.

Laus Aldi
Romani.

Alluatim.

cis uel faciei tales pustulas excitet, quales diximus a Paulo, atq;
Alexandro medicis psydracia nominari loca habitantes, in quibus plurimus est eius insecti prouetus magno sui tadio plerumque
experiuntur. Tanta autem fieri graecorum nominum, uel morbos, uel
aialia significatum in libris Auicennae transformatioem, quanta hoc in
loco insinuauimus unusquisque mihi facile credet, qui secundo eius
de auctoris uolumine aequali, uel et aliquando maiore in nomini-
bus medicinae facta aia duerterit. Cum ibidem chochium pro pho-
cha, i. uitulo marino Cheichen pro cancamo, i. gummi quodam
odorato, astratius pro asteratticus, i. herba iguaria. baeche pro
becio, i. tussilage. biloniū, pro pelio. beblisi pro peplo herbis
earumdem uirium. altera tamen portulaca hortensi, altera ruta simili-
bus. gueguers pro cenchro, i. milio. succutu pro symphito, i. co-
solida herba. tefisie pro thapsia, & mille aliae graecorum uerborum
corruptioes inueniantur, quas uix puto posse intelligi sine aucto-
rum graecorum, qui medicinae posteris tradidere cognitioem, quando &
Auicenna tantus alioqui medicinae magister in eis caligat aliqua-
do, ut cum tefisie, i. gummi rutae agrestis, quod nusquam inuenitur expo-
nit, scutum uero sempuiua, uel specie seminis mandragorae secundum
duas opiniones, utraque tamen falsam interpretatur. Qua quidem no-
minum obscuritate nescio quid possit esse in medicinae ope piculo-
sius, quando ex ea non modo alter pro altero morbum curari,
sed alia etiam pro aliis remedia exhiberi contingat. Quo circa,
nunquam satis laudari posset Aldus Manutius Romanus Vir
non minore ingenio, quam doctrina, qui sua industria, atque labore omnem
graecorum sapientiam, gramaticam, poeticam, oratoriam, philosophiam, & me-
dicinam et inumerosis uoluminibus curat imprimenda quae tot doctissi-
morum hominum lucubrationes, quae non multis post annis erant iteriturae,
ita reficit, atque restaurat, ut nulla unquam possint temporis uetustate ab-
oleri, dignus profecto immortalitate, quanta multis uiris praestantibus
data aternitate. Alluatim uero de quo post saeculi spes Auicenna
facit mentionem, quoniam crurum non capitis ulcera esse dicuntur, ideo
neque saeculi ab eodem Auicenna cognominantur, quare neque ad pra-

sentē disputationē uidentur pertinere, quā tantū probare itendi-
mus morbum gallicū nō esse safati. Illud tamē a nobis obiter di-
ceretur alluatim uerbū esse arabicū corrupte hoc loco pro albo-
tim scriptū, sic. n. legitur, & nō alluatim in codice arabico Auicenna.
Significat autē albotim in arabū lingua arborem terebin-
thū, ex qua nascitur resina terebenthina, unde & gluten albo-
tim noieptim latino, ptim arabico à medicis iunioribus eadē
resina noīatur. Sed & iidem arabes albotim uocant quādam
genera pustularū similiū fructui arboris terebīthi a qua pariter
similitudinē grāci quoq; anteq; arabes easdem pustulas *τερυθ-
ιους* uocauere. Sūt autē ueluti ulcera pua lentis magnitudine,
uel nō grandiora faba, colore iter nigrū ac uiridē quātus & qua-
lis est etiā fructus, a quo nomē tā apud grācos, q̄ ēt apud ara-
bes hūerūt. De his autē ut arbriror unā cū speciebus safati egit
Auicenna, quoniam hāc quoq; sicuti safati in summa corporis
cure nascuntur, ut paulus æginita, qui de terminthis scripsit ex
Dioscoridis alexādrīensis auctoritate, testatum reliquit. Sed de
eisdem etiā libro tertio capite de bothor noīatis bothim ipse
Auicenna plenius erat executus his uerbis. Hæc bothor appa-
rent in crure nigræ quasi ipse sint fructus tamaricis, aut grana ui-
ridia magna, & materia earū est materia naricum, & cura earū ex
pte mūdificatōis ē cura uaricū ulceꝝ melācholicorū q̄ qdē uer-
ba Auicēnæ nihil aliud ostēdēt q̄ qd libro. iiii. capite de safati
circa finē de alluatim idē Auicenna spāliter scribit q̄ uidelicet
alluatī sūt ulcera melācholica, q̄ appēt i crure ex eadē materia,
ex q̄ fiūt uarices, & appropīquat cura eius curatōi, earū illd ēt lu-
ce clarius māifestare uerbū alluatī libro. iiii. male pro alboti po-
sitū, & has pustulas boti noīatas easdē eē cū illis q̄s grāci *τερυθ-
ιους* appellant, a similitudine, ut diximus fructus arboris terebin-
thi q̄ fructus apd arabes granū uiridē noīatur, hoc. n. ē, qd dicit
Auicēna capite libri tertii nup allegato eē eas q̄s fructus tamari-
cis, aut grana uiridia magna. ideo at Auicēna addidit magna, q̄
sicuti duplex est arbor terebinthus fructifera ex minia utraque.

b iiii

Duo signifi-
cata uerbial
botim apd
arabes.

Terminthus

Hic nota-
tur Bartho-
lomæus co-
gnomento
Montagna-
na.

Achores Fa-
ui psydracia
exanthema-
ta.

nam mascula est sine fructu, ita fructus diuersificatur, alter. n. est
magnitudine lētis, alter nō grādiōr faba (ut diximus) hic at ē quē
Auicēna magnū uocat ad alteꝝ æqualē lēti cōparatū. Hæc igitur
si uera sunt (ut certe uera eē existimamus) nō paꝝ illi decipi-
untur, q̄ alluati q̄rtā faciūt safati spēm, quīq; safati nō tā cutis ca-
put itegētis, quātū faciei morbū eē arbitrātur, quo ēt errore du-
cti uidētur q̄ morbū gallicū safati eē opinātur, quoniā hic mor-
bus ceteris ptibus sub ueste latētibus uultus hoīum euidentius
offēdit. Eiusdē uero erroris auctores aiūt ex. i. libro Galeni de
decē tractatibus suos se sermōes sūp sisse neq; aīaduertūt, q̄ idē
auctor de morbis faciei nō priō libro, sed q̄nto tātū illoꝝ tracta-
tuū edisserit, sic. n. rectus ordo exigebat, ut primum a caluariæ
morbis ichoaret, de q̄bus solis i. i. libro ptractat, deīde ad ea, q̄ i
aurib; i oculis, atq; i tota facie oriūtur mala descēdēs singula in
propriis tractatibus declararet, ut uel ex iis q̄ ipsi cōcedūt illd
probari possit safati eē solius uerticis passionē. q̄do ā Galēo i. i.
lib. decē tractatuū de safati agitur. Sed & achores, & faui, & psy-
dracia, & exanthemata, & q̄cūq; i eodē libro capitis morbi a ga-
leno cōnumerātur, uel tineæ sūt, uel tineæ similes fœditates, sū-
pto tamē tineæ uocabulo i eo, quo medici iuniores capiūt si-
gnificatu, Quod nisi auicēna hæc oīa sub safati noīe i suis libris
cōprēderit uane uidebitur gloriatus q̄cqd suo opifuerit sup ad-
ditū, eē icōprēsibile, cū nusq̄ aliter de tineæ, aut his tineæ affini-
bus affectibus egerit. Quāq̄ uero safati propriū capitis morbū
statuerimus, nō tamē ignoramus morbum etiā certæ parti cor-
poris peculiare posse aliis aliquādo cōicari, qd ēt inuit Auicen-
na igens safati plurimum in capite fieri. Nos quoq; ut medici
de iis, quæ magna ex parte, nō autē raro, aut semp eueniūt hoc
in loco differimus. Possumus ergo ita colligere. Cum morbus
gallicus nō sit impetigo, ut etiā antea probauimus, neq; uero ti-
neæ, quoniā hic & ei cōpares morbi, ut in capite fiūt, ita a capi-
te incipiūt, morbus aut Gallicus primū sui ortū habet ab ob-
scœnis tā morbū gallicū differre ā safati, quantū caput ab ingui-

ne, aut quacunq; alia corporis pte est existimandum.

Contra uero illos, qui dicunt morbum gallicum esse prunam, uel igne persicū, siue sacrum nō eodē modo, ut cōtra ceteras opiniones possumus argumētari, cū tanta sit apud arabes, & medicos iuniores de pruna, & igne persico, uel sacro ambiguitas, quāta ferē de hoc ipso morbo, de quo in præsentia disputamus. Alii, n. prunā, atq; carbonē nō idē malū, sed diuersa potius opinantur, cū tamen, quod ab Auicenna pruna dicitur, a Galeno libro. xiiii. artis curatiuæ, & multis aliis in locis carboni latie sicuti *αὐραξ* græce nominetur. Alii quis *αὐραξ* idem græcis significet, quod carbo latinis, differre tamē anthracē à carbone ea rōne arbitratū, quoniā antrax fiat ex materia maligniore, & magis adusta, quā illa, ex qua carbo generatur, nec desuere, qui ita desiperent, ut uerbo græco latinam darent deriuationem anthracem ab antro dictum existimantes, quoniam (ut inquit) intra concauitatem habet absconsam. Non absq; omni tamen ratione quidam moti uidentur, ut inter anthracem, atq; carbonem, siue prunam differentiam statuerent, cum uiderēt inde Auicennam de Altoim quem ipsi anthracem interpretantur uno capite agentē, post modū altero capite de pruna tractantem tanquam de morbo ab altoim, siue anthrace diuerso, idē Rasim in libro diuisionū de igne persico primū mox de anthrace seorsū scripsisse. Ego tamē illos, q̄ inter carbonē, siue prunā, atq; anthracē faciūt differentia libenter interrogarem nunquid Galenus de anthrace in eo quē ipsi sub hoc uerbo intelligūt significatu usquā fecerit mentionem, tantum enim morbum, ac magis, q̄ ceteros exitiale lauisse Galenum, atque ideo neque in libro quarto decimo artis curatiuæ, neque in secundo ad Glauconem, neque in libro de tumoribus cōtra naturam, nusquam deniq; ab ipso fuisse nominatū penē ridiculū ē suspicari. Quod si Galenus & d̄ pruna, de q̄ agit Auicēna, & de anthrace pestifero sub eodē noīe Anthrace uidelicet libro. xiiii. artis curatiuæ tractasse dicatur, quoniā an

De pruna
igne persi-
co & anthra-
ce, disputa-
tio.

Altoim

Error pan-
dectarii &
Serapionis
simul in her-
ba inguina-
ria.

Duplex bu-
bo.

thracem fieri aliquando in epidemia eodē in loco Galenus te-
statur, nō ne hoc idem de pruna, & igne psico refert Auicenna
na his uerbis: Et quandoq; accidūt ista causa pestilentia. Talis
ergo pruna, atq; altoim, siue anthrax minime differēt, atq; hoc
pacto Auicenna de eodem tumore pestifero sub uariis nomi-
nibus pruna scilicet, atq; altoim frustra i duobus egisse locis iu-
dicabitur, nisi forte dixerimus altoim quidem esse anthracem
non omni tempore, sed solum pestilente, neque in oi parte
corporis sed tantum in glandulosa, ac præcipue inguinibus or-
tum, quando & ipse Auicenna hoc idem uidetur insinuare ita
scribens. Antiquissimi antiquorum nominauerunt nomine,
quod translatum est in arabico altoim omne apostema eueni-
ens in membris glandinosa carnis aut alibium, hæc enī est ueri-
or lectio, q̄ altera alibi siq̄dem uerbum alibium significat apud
arabes inguen, unde & herba inguinaria, quā græci *ἑρπῆς* *herpes*
nominant apud arabes alibium nuncupatur, licet pandecta-
rius secutus Serapionis errorem heringium a bubonio, si-
ue herba inguinaria non distinguētis alibium heringium iter-
pretatur. Voluisse autem Auicennam libro .iiii. ubi de altoim
scribit de hoc tumore agere, qui præcipue in inguinibus nasci-
tur, facile coniecturabitur unusquisq; qui inuicem uerba Aui-
cennæ de altoim, & Pauli de bubone contulerit, sunt enim q̄
si exdem medicina, quibus Auicenna curat altoim, & Paulus
bubone, nisi quod Paulus multo rectius eandem curationem
distingxit, nam cum duplex sit *ἑρπῆς* idest bubo alter, qui fit a
causa primitiua (ut utar uerbo apud medicos iuniores perusi-
tato) atque ideo ex sanguine non necessario maligno, alter, qui
fit ex materia uenenata tempore præsertim pestilentia, in pri-
mo quidem bubone incohante Paulus utitur refrigerantibus
atque adstringentibus medicamentis, ueluti spongia ex pusca,
& lana ex uino, & oleo acerbo, uel rosaceo, uel melino .i. po-
mo uel lentisco uel myrthino, nullū .n. ex his in tali bubone
periculum imminet, ut quilibet medicæ artis peritus intelli-

git. Auicenna uero nulla adhibita distinctione hac eadē remedia quibus ex reprimentibus adhibet in principio altoim idest buboni pestiferi, quibus nihil possit esse in hoc malo piculosius. Neque uero illud satisfacit, quod non nulli de hoc genere medicandi dubitantes dicunt in Auicennae excusationem, quod uidelicet Auicenna uoluerit nos super ipsum altoim, sed potius partes ipsi Vicinas, ne corruptio perambulet, eas, quas diximus imponi medicinas reprimentes. Ego enim in hoc genere morbi praestare semper opinor non solum ad locum affectum, sed etiam proxima tabe pestiferam quantum fieri possit euocare. Si enim a locis circumstantibus repcutiatur quantum extrinsecis partibus hoc est ignobilioribus mali depelletur, tantum ad intrinseca, & plerumque lethalia detrudetur, cum illud quoque in pestilentia sit obseruatum quanto plures cutis exterioris partes afficiuntur tota uero noxia foras prodeunte, tanto minus subesse piculi, sicuti ubi unum solum locum carbunculus occupauerit, aegri salus penitus est desperata quamquam uero Auicenna & si non in curandi ratione, saltem in eo cum paulo conveniat, quod sicuti hic bubonium ab anthrace, ita ipse altoim a pruna se iunxit, non tamen aequae constat apud Auicennam ex qua materia pruna, uel ignis persicus oriatur, cum uideatur quandoque Auicenna non solum a Paulo, atque Galeno, sed a se ipso pariter de hisce morbis scribens dissentire. Galenus enim quem Paulus et sequitur ait anthracem ex sanguine melancholico feruente generari, atque ideo a pustula aliquando icipe, aliquando sine hac, deinde quodam attolli pustulam, qua disrupta similiter ulcus crustosum fit. Eadem fere de pruna, uel igne persico quodam in loco scribit Auicenna libro. scilicet quarto inter initia secundae tertiae capite de apostematibus, & pustulis in hunc modum. At uero ex sanguine grosso malo fiunt species exiturarum malorum, nam si eius malitia uehemens fiat, & ipsius abustio proueniet herisipila, & eueniet combustio, & crusta, & deterior est ignis persicus. Hoc in loco Auicenna de igne quidem persico uidetur cum Galeno consentire, siquidem ignis persicus idem genus coit cum anthrace de quo Galenus agit libro xiiii. artis curatiuae quemadmodum

Error Auicennae in curatione Altoim;

Auicennam in eodem morbo aliquando Galenum sequi. Aliquando dissentire ab eo.

Auicēnam
discordare
à Galeno d
herisipila .

ex ipso constat Auicēna qui libro iiii. capite de ulceribus ait ul-
cus corrosiuū ignē persicum à Galeno nominari, ut etiā ex mul-
tis translationibus cōstat, quā anthracē ignē sacrum, uel persicum
interpretatur. De herisipila uero idē Auicēna aperte à Galeno
discordat, qui uult herisipilam non ex sanguine crasso, qualis est
melācholicus, sed potius tenuissimo generari, ut cōstat, ex eius
uerbis libro secundo artis curatiua ad glauconē de uero herisi-
pelate scriptis. Postmodū uero Auicēna in eo quarti libri capi-
te, quo de pruna, atq; igne persico tractat, licet easdem ferē no-
tas in pruna, & igne persico scribat, quas Galenus, ac Paulus in
anthrace, siue carbone pustulas scilicet corrosiuas faciētes acci-
dere escaram, qualem facit accidere cōbustio, & canteriū, uult
tamen tā prunam, quā ignem persicum ex colera citrina gene-
rari, quā, si uerba eius attendimus ex sanguine cholerico originē
traxerit. Sit autem mihi quod etiam ab initio exposulaui hoc
In loco concessum ab iis, qui nihil nisi eleganter dictatum au-
dire patiuntur, & uerba potius, q̄ sententias, consecretantur ubi
de arabū medicorū opinionibus disputatur seruare eū dē ali quā
do modū loquēdi, quo medici passim iuniores utuntur, ac pro
flaua bile cholera, pro atra melācholia, pro herisipelate herisipi-
la, & plura alia noia barbara usurpare, ne si aliis q̄ ipsis uocabulis
uti uoluerō, non tam uidear latinitatem affectasse, quantum uer-
borum studio bonos auctores oppugnare tentasse. Materiam
itaq; prunæ, uel ignis persici apud Auicēnā esse cholera citri-
nam ex cholerico sanguine genitam indicant ipsius Auicen-
næ (ut nuper diximus) uerba, quæ ita se habent. Et unus quisque
amboꝝ tam scilicet pruna, q̄ ignis persicus est de 'cholera, citri-
na adurente permista melācholia'. Et paulo post in curatio-
ne eorundem morborum Auicenna præcipit fieri flebotomi-
am aliquando usq; ad syncopē, ut sanguis cholericus euacuetur
qui quidem curationis modus nescio quantum rationi uel eti-
am ipsi Auicennæ conueniat, qui sanguinem esse frenū chole-
ræ ubiq; insinuat, & primo libro cauēdū eē admonet, ne supflua

sanguinis missione, ægrum ad humorum cholericoꝝ ebullitionem perducamus. Quare si eius aliis in locis doctrinam sequimur in morbo ex cholera superante, seu sanguine cholerico facto phlebotomia non competit, uel non tanta, ut ad syncopeꝝ usque perducatur, nam & Galenus ipse, qui tam audaci remedio adstipulatur, non nisi in tribus dispositionibus usque ad animi defectũ sanguinem detrahit, uel scilicet in maximis phlegmonibus, uel febribus ardentissimis, uel doloribus uehementissimis. Quarum nulla adest in eo, de quo differimus morbo, si enim sanguis cholericus sit superabundans, quod esse in igne pisco inuit Auicenna nõ phlegmones faciet, sed potius herispelas et exq̃sitas, ut inquit Galenus libro .ii. artis curatiuæ ad glauconem, ubi inter phlegmonẽ, atq; herispelas ponit differẽtiã. Veri aut herispelatis calor imodicus, ut idẽ Galenus sentit libro viiii. artis curatiuæ nõ aliter q̃ aqua frigida epota curatur. Sic & quacuncq; aliæ febres ex cholera, uel per se uel sanguini mixtæ feruore generantur nullũ magis presentaneũ hẽnt remediũ, q̃ frigida aqua potionem. Vnde Auicenna tam i curatiõe herispilæ, q̃ etiã caufonis uisus est dubitare, an in eis sanguinẽ mittere oporteat, nedũ iusserit ad syncopeꝝ usque profundi, hoc. n. remediũ i his solũ febribus cõuenit, quæ ex multo sanguine uel ebulliente, uel putrescente generantur, q̃les illæ sunt, quæ proprio noĩe synochi noĩantur, sed neq; pp̃ intolerabiles dolores (hi. n. in hoc morbo nõ adsunt) tãta sanguis detractio eĩ facienda, q̃ si etiã adeẽnt, distinguẽdũ foret, ut inquit Galenus in expositiõe aphorismi. Quæ egerũtur nõ multitudinẽ cõsiderare oportet. an phlebotomia, uel potius purgatione sedari deberent nihil aliud ex his uerbis insinuas, nisi q̃ ubi humor alius a sanguine faceret sua uel qualitate, uel q̃titate dolorẽ, purgationẽ eẽ praeferendam, qđ uidemus eundẽ Galenũ in oĩum morboꝝ præcipue cholericoꝝ curatione ubiq; obseruasse a deo ut in cõmetariis libri secũdi de humoribus et i pleuritide, cũ sit ex humore cholerico dānet phlebotomiã, quã tamẽ plus i hoc q̃ in ullo altero

Tres dispositiones in quibus licet facere phlebotomiam usque ad syncopeꝝ.

xll pugn

Auicēnam
morbos etiā
natura distā-
res cunfun-
dere.

morbo alioquin uidetur probare. Apparet. n. & ipsum quem
admodū etiā Auicēnam nimiam humorum cholericorū inflā-
mationem ubiq; euitare. quāuis hanc in ignis perfici curatione
Auicēna non cauerit docēs aliquando in ea usq; ad syncopē
sanguinē euacuare. Quid q̄t Auicēna in pruna uel igne psico
prohibet scalpellationē profundā quādo materia est decli-
uis ad cholera. his. n. & ipse utitur uerbis et tamē capite superio-
ri, ubi agit de formica suaserat ex Galeni cōsilio extirpare formi-
cam cū aliquo, qđ sit sicuti embula, & extremitas pēnā, aut alte-
rius rei, cuius extremitas sit acuta, quā possibile sit deglutire for-
micā. Atqui hāc extirpatio formicæ si diligēter ispicimus, mul-
to est uiolentior, q̄ scalpellatio, ut si hanc timet Auicēna, quan-
do materia est decliuis ad cholera, multo magis tale aliquid fa-
cere debuerit formidare in morbo ex materia non decliui ad
cholera, sed mera cholera ut ipse opinatur procreato. Ego qui
dē puto Auicēnā modo salua tāti uiri reuerentia dicere liceat:
morbos etiā natura distantes, atque eorūdem curationes ple-
runq; cōfundere. uel ut eisdem utar uerbis, quæ ipse solet ali-
quādo in aliq̄ reprēssione usurpare capitulum in capitulo po-
nere, quā quidē cōfusionē uidetur in tribus capitibus de herispi-
pila de formica, & de igne psico se consequentibus præcipue
fecisse (nā ut nos ēt eundē seruemus ordinē) capite, quo agit de
herisipila inter cæteras huius morbi notas hāc etiā ponit, q̄ cō-
burit, & sua uirulentia uesticat. Hāc aut (ut ita dixerī) uesticatio
magis, propria ē alteri morbo, de quo agit in sequēti capite, quē
ipse formicam miliarem, Galenus uero, ac Paulus herpetē cen-
chriam idest miliarem ea potissimum nominant ratione, quod
serpit, atque in cute uesticas, siue pustulas milio similes excitat.
sed etiam medicīnæ ipsæ, quas adhibet Auicenna ad herisipi-
lam super cutem existentē, sunt quæ à Paulo scribūtur ad for-
micā miliarē, siue (ut eius utar uerbis) ad herpetē uesticosum. uel
pustulosum. Hāc. n. sūt pauli uerba. Ad herpetē uesticosū sco-
ria plūbi ex uino austero cōtrita mox illita cataplasma ex foliis

beta in uino decoctis sup ipone. Auicēna aut ad Pauli (ut ui-
 detur) imitationē ita scripsit. Et si fuerit herisipila sup cutē, cure-
 tur excoria plūbi cū uino pōtico cū foliis sic cle bullitā cū uino
 Modus aut loquēdi Auicēnā nō parua pōt diligēter īspiciēti-
 bus facere dubitationē, cū. n. inqt. Si fuerit herisipila sup cutē,
 uidetur ex his uerbis inuere posse et aliter q̄ sup cutē fieri heri-
 sipilā. Atq̄ Auicēna supius iter flegmonē atq; herisipilam faci-
 ens differētiā ita scripsērat. Et apostema herisipilā nō fit nisi in
 eo qđ apparet de cute. Quare nisi hāc dubitatio soluat. non
 parua suspitio relingitur q̄ medicinā, quas hoc in loco ad herisi-
 pilā scribit Auicenna, alteri potius morbo hoc ē formicā milia-
 ri cōueniūt. Sed & uerba sequētia Auicēnā hoc ipsū aptissime
 mōstrāt, nā statī subinfert, Et curetur cū eo, in quo ē resolutio &
exiccatio fortis cū in frigidatiōe. Nemo aut nescit nisi qui tritū
 illud in medicina principiū ē et ignorat cōtrariā. s. cōtrariis cura-
 ri herisipilā morbo calido, & sicco fortiter exiccātia nō cōpe-
 tere. Quod ipsum gētilis aīaduertēs inqt Auicennā hic duplici-
 ter intēdere, primo q̄ ponit absolute medicinas quā cōpetūt
 in statu secūdo q̄ hic ponit medicinas, quā cōpetunt in heri-
 sipila ulcerata, quā sunt nimis fortis exiccationis. Nos uero ex
 hac ipsa responsione illud confessum habemus, qđ contra Aui-
 cēnam probare nitebamur eas. s. quā hic ponuntur ab ipso me-
 dicinas non herisipilā, de qua agit in hoc capite sed alteri po-
 tius, de quo tractat in sequenti formicā. s. uel miliari, uel corro-
 siuā conuenire, nā herisipila ulcerata nihil aliud est, nisi herpes
 exedens apud Galenum ut idem Galenus libro xiiii, artis cura-
 tiuā testatur, herpes autē comedēs ē formica corrosiua siue ul-
 cerata apud Auicēnā. Quod uero nō differat herpes comedēs,
 de quo agit Galenus a formica corrosiua de q̄ scribit Auicēna
 uidere licet ex his, quā Auicēna quidē de formicā corrosiua,
 Galēus uero de herpetis comedētis curatiōe eadē ābo prācipi-
 unt, hāc. n. sūt Auicēnā uerba. Via aut secūdū quā curatur for-
 mica ē ut aqua ex ipsa ē corrosiua alienetur ab humectatiōe, quā

Error Aui-
 cennae

Repugnans

Gentilis

Herisipila
 ulcerata &
 herpes exe-
 dens idem

Galenus

Magnus
scrupulus a
pud auicen
nam
auicēnā ui
deri sibiipfi
repugnare.

Gentilis

iam administraſti in heriſpila. humectatio. n. non eſt cōueniēs
in ulceribus. Galenus quoq; a quo ſumpſit Auicēna i eandē fe
rē ſniam ſcribit libro. ii. artis curatiuæ ad Glauconē i hāc ſniam
Herpetes qdē quātū ad totius corpis curatōem ſimili mō, quo
heriſpelata curare oportet, quātū uero ad locū ipſum affectū
nō ē ſimiliter oēs, qui. n. exeli ſunt refrigerari quidē deſiderāt.
ſicuti & alii, atq; heriſpelata nō tamē ea medicamēta, quæ præ
ter id, qd refrigerāt, ēt humectāt. patiūtur, ſed ea ſola ex refrigera
tibus, quæ ſimul exiccare poſſūt, admittūt. Hic Galenus ſicuti
auicenna i cura formicæ corroſiuæ, ita i curatōe herpetis come
dentis prohibet humectatōem, quā tamen i heriſpelatis pro
bat, atq; iō idē galēus ſubiū git, Nō igitur neq; lactucā, neq; po
lygoniū, neq; ex ſtagnis lēticulā, uel paluſtrē lotū, uel anthyliū,
uel psyliū, uel portulacā, uel itybū, uel ſempuiuā, uel tale aliqd.
qd poſſit humectare, q heriſpelatis erūt opportūa, oportet ad
hibere. Sed hic nō paruus remanet ſcrupulus, qā has ipſas her
bas, uel magnā earū partē i pīcipio formicæ corroſiuæ probat
Auicēna ita ſcribēs. Et administra in principiis eius. ſ. formicæ
corroſiuæ (de ea. n. ſtatī ſupra locutus erat) ſicuti lactucā, & ne
nufarē, & ſempuiuā, & uolubilē, & portulacā, ut uideatur Auicē
na ſibiipſi manifeſte repugnare, ſi. n. ut ipſe paululū ſupradixe
rat ea, quæ debetur heriſpila humectatio fugiēda ē in curanda
formica corroſiuā, cur poſtmodū lactucā ſempuiuā, & portula
cā, quas Galenus libro. xiiii. artis curatiuæ ad heriſpila qdē lau
dat curatōem. libro uero ſecūdo ad Glauconē pp̄ eaꝝ humi
ditatē i herpete exedēte cēſet euitādas ſtatim Auicēna i formi
cæ corroſiuæ principio cōmēdat, uel iubet admīſtrari. Nō ſo
las iqt gētilis, q hāc i uerbis Auicēnæ repugnātiā uiſus ē aīa duer
tere, ſed cū aliis exiccātibus mixtas, utputa lēticulā, quæ ē frigida
& humida, cū ſepuiua, quæ ē frigida, & ſicca, q̄q̄ idē Gētilis nō
de formica corroſiuā, ſed ambulatiua, in q ſicuti i q̄libet alia for
micæ ſpecie ſecūdū ipſū aliqua ē ulceratio, atq; ideo humidi
tas, quæ debet exiccare moueat dubitatōem. Sed cur obſecto

ad formicā, siue corrosiuā, siue ulceratā talis mixtio sit necessaria q̄si nō iueniātur herbae simplices, quae simul habeāt cū exiccādi tū ēt refrigerādi ptatē, aut q̄si ea sola, q̄ humectāt possint refrigerare. Ipse quoq; Auicēna postmodū, sicuri ēt Galenus eas q̄ utrūq; prastāt effectū, q̄. s. aque exiccāt, atq; refrigerāt, memorat, sicuti arnoglossā, rubū, & lētē, q̄bus mille alia possint similes repiri. Quod si ēt ex dē formicā corrosiuā, siue ulceratā cōpetūt medicina, quae ēt herispilā, frigida, s. mō nō possint humectare sicuti neq; calefacere, cur Auicēna uolubilē herbā ad caliditatē declinatē, ut ipse scribit secūdo sui opis libro aliis refrigeratibus adnumerauit, ut tamē hāc cōpetat, quoniā a q̄busdā cēsetur frigida, nō uideo si (ut inqt Gētilis) hāc, q̄s scribit Auicēna medicina nō p se solā, sed mistā cū aliis recipiātur, q̄uo ex mixtura humectatiū, ac refrigeratiū, fiat medicina, q̄ tātū frigesfaciat & exiccet, q̄lē exigit formica corrosiua, uel ulcerata, q̄ ut morbo calidus frigida solū sine calidis q̄rit, ut uero ulceratus solū sicca sine humidis, i quo qdē morbo Galēus ēt strychnū. i. solanū respuit q̄a nō habeat sufficiētē siccitatē. Auicēna uero eādē herbā nō probat nisi siccā q̄si uiridis possit humectare. Si ergo humida cauebat, cur lactucā, & nenufar, & lēticulā aquae, similesq; herbas humidas ēt aliis siccis admistas approbauit. Neq; tamē puto qd Gētilis credidit eū fuisse Auicēnā itellectū, ut sempuiuā pro herba sicca, q̄ aliis humectatibus debeat adiūgi hoc i loco noīauerit, quoniā eādē herbā Galenus libro secūdo artis curatiuā ad Glauconē aliis adnumerat, q̄ herpetē comedētē nō solū possunt refrigerare, sed ēt humectare, q̄uis, n. i dē Galenus sexto dē simplici medicīa libri uolumie sēpuiuā frigidā, ac siccā statuerit, plurimū tamē illi tribuit frigiditatis, minimū uero siccitatis, i mo i ea uigere aquosā substātiā plane asseuerat, cuius rōe, ut arbitror i secūdo libro, quē dixius artis curatiuā ad Glauconē q̄n do herpes fuerit ulceratus sēpuiuā unā cū aliis hūectatib; i probat, sicuti ipsā herispelatis cōuenire fatetur, nā licet scād corpus tēpatū, sicuti fit i ceteris medicinis collatōe libro, quē diximus de simplici medicina sexto sempuiua frigida, & sicca her-

Herba uolubilis.

Gentilis expositionem improbari.

c

Galenus li-
bro.iii.d sim-
plici medi-
cina.

Rabi Moy-
ses ex igno-
rantia com-
paratōis me-
dicinarū ad
diuersa cor-
pora, male
Galenū tā-
q̃ sibi ipsi
cōtradicen-
tem notare.

ba dicatur eadē tamē ad herisipelas morbū calidū, ac siccū cō-
parata scđo libro ad Glauconē frigida, atq; hūida reputatur, si-
cuti oleū rosaceū, & refrigeratos calefacere, & calefactos refrige-
rare ab eodem Galeno scribitur libro tertio de simplici medi-
cina, quā quidem effectuum diuersitas, ut etiam inibi scribitur
his prācipue datur medicinis. quā parum à temperamento re-
cesserunt, qualem esse diximus semperuiuam herbā in sicci-
tate auctore Galeno sexto libri de simplici medicina, uolu-
mine. Hanc uero ad diuersa corpora comparisonem non
animaduertens rabi Moyses ausus est notare Galenum quasi li-
bro secundo artis curatiuā ad Glauconem contraria de sem-
peruiua scribētem, quā libro (quem diximus) sexto de simpli-
ci medicina super eadem herba asseruerat. Nos uero de hac re-
pugnātia sinā & falso obiecta Galeno plenius alibi diximus, ubi
eū dē Galenū defēdimus cōtra rabi Moysen prācipi medicorū
ēt ī plerisq; aliis ī festū. Aliū uero Gētilis suffugiū dicētis, q̃ ī prā-
cipio prācipiāte formicā frigida & humida cōpetūt, q̃ licet ibi
sit aliqua ulceratio, nō tamē corrosio adest eis dē, q̃s supra posui-
mus rōnibus īprobatur, atq; eo magis, quoniā à Galeno ī secun-
do artis curatiuā libro ad Glauconē, quālibet ulcera ē ī sūma
cute existētia egere exiccātibus Hippócratis auctoritate mōstra-
tur. Sed ut ē antea inuimus, cū Auicēna his uerbis utatur, & ad-
mīstra ī prācipiis eius, hoc uerbū eius nihil aliud pōt referre nisi
formicā corrosiuā, de qua statī supra fit sermo. Neq; uero illa ra-
tio cōuicit, quā qdā adduxerūt probare uolētes Auicēnā itelli-
gere de prācipiis formicā ambulatiuā, nō at corrosiuā, quoniā
postea subiūgit, & cū timetur sup eā corrosio, cū in formica cor-
rosiua ut inqūt nō timeatur corrosio, quā iā ad sit, sed potius in
ābulatiua, quasi nō potuerit Auicēna prius scribere curatiōem
formicā corrosiuā, deinde docere anteq̃ formicā corrosio sup-
ueniat qbus remediis sit occurrēdū. Mihi uero maiore faciunt
dubitatiōem remedia quādā, qbus utitur Auicēna ad prohibē-
dā corrosionē sicuti aqua, quā currit ex ligno uitis humido cū
aduritur, & stercus ouīū cū aceto, & stercus uaccinū cū aceto,

quæ diu ipse extranea eē cōfitetur, neq; multū ad prohibēdā
corrosionem proficere. Ego uero multo magis extranea existi-
mo, q̄ statim post ab Auicēna sup̄ corrosionē iā appētē iponūtur,
ficuti succum cucūeris asinini, & sal, & fel hirci, & rutā cū nitro
& pipe, & nitre cū urīa pueri, q̄ oīa tā priora, q̄ ēt sequētia nō for-
mica uel ābulatiuā, uel iā corrosiuā, sed tollēdis potius uerucis
cōueniūt, ut patet ex Paulo eisdē utēte ad tollēda qdā genera
uerucarū, q̄ græci *μυρμηκίας*, & *ἀνδροχρόδνας* appellāt, ut ēt
ex Auicenna cōstat, q̄ de nōnullis eorū i curatōe uerucarū me-
mīt, & uariis i locis, ubi de earū dē medicīarū proprietatib; agit
ualere eas ad uerucas, nō āt formicā ābulatiuā, uel corrosiuā iſi-
nuat. Sed hoc qdē capitulū de uerucis i capitulo de formica
male fuisse ab Auicēna positū, & cām ēt huius erroris i sequēti-
bus plēius apiemus. Illd nūc probasse sufficiat auicēnā herisipi-
lā pro formica, & formicā pro herisipila nō sine magna cōfusi-
one accepisse qdō qdē, q̄ erāt herisipilā remedia refrigerātia, s.
atq; humectātia, eadē formicā corrosiuā accōmodauit, q̄ uero
formicā cōpetebāt uel corrosiuā, uel miliari multū, s. exiccātia
hæc rettulit ad herisipilā. Sed quoniā supra mōstrauimus medica-
mēta fortiter exiccātia scripta ab Auicēna ad herisipilā supra cu-
tē existētē ā Paulo fuisse trāsūpta, an ēt fideliter trāslata fuerit ui-
deamus, sic. n. nō simplex, sed multiplex potius error i dicabi-
tur. Vnum ex his remediis fortiter exiccātibus, de qbus supra fa-
cta ē mētio ita hētur apud Paulū, Lanæ atiquæ illotæ circa tēdā
cōbustæ dragm. xii. ceræ dragm. xxv. scoriæ plumbi acetabulū
mediū, sepi caprini purgati, & loti i aqua dragm. xxv, olei myr-
tini unci. v. altera huic correspōdēs apud Auicēnā scribitur in
hūc modū, Lanæ ueteris adustæ nō lotæ pondus dragm. xii. s.
carbōis de cortice arboris pini tantū dē ceræ dragm. xx. scoriæ
plumbi dragm. v. sepi caprini ueteris abluti cū aqua dragm. xv.
olei mirthyni unci. v. si pōdera qdē medicīarū notata in Aui-
cēnæ cōpositiōibus nō oīno quadrāt cū alteris, quæ i similibus
apud Paulū cōpositiōib; iueniūtur nō ē, ut arbitror, magnipēs

Extranea re-
media qui-
bus utitur
Auicenna i
formicæ cu-
ratione.

Extr. Au.

*in media A
am dicitur
et muluq
obit qd
in A. dicitur
am dicitur
obit qd*

c ii

dēdū. Illud multo magis ē cōsiderandū ab his præserti, q̄ quā-
 dam ueluti diuinitatē tribuūt Auicēnæ, in cuius libris de medi-
 cina præserti nullū posse inueniri errorē arbitrantur, quo pacto
 Auicēna in nuper dicta cōpositione misceat carbonē de cor-
 tice pini, quē tamen Paulus in sua cōpari oīno pratermisit. Est
 inq̄ ut existimo diligentius examinandū, an Auicēna, uel alius
 deliquerit, noua, atq; inaudita medicamēta, uetere cōpositioni-
 bus adiungēdo, ueluti carbonē de cortice pini, de quo quidē
 carbone nusq̄ scriptū inuenitur, q̄ ullā habeat in medicinis ad-
 herisipilā, uel formicam efficaciam. Nunc autē non esse nostræ
 translationis errorē testem facio miro ingenio, ac singulari do-
 ctina præditū iuuenem Paridē cesareū mātuanum, qui ut sem-
 per fuit omnium bonarū artium studiosissimus, ita nunc medi-
 cinæ totus insistit, ad quā fideliter p̄cipiendam nō mō latinis,
 & græcos, sed etiam hebræos, atq; arabes adhibet præceptores
 qui à me eodem paride præsente sepius req̄siti in his locis præs-
 erti, in quibus Auicēna à Galeno, ac paulo nō pagē dissētire ui-
 debatur, ut uerba Auicēnæ sicuti in eorū iacent lingua mihi in-
 terpretarētur eūdē ferē sensū rettulerūt, quē et nos in nostro ha-
 bemus Auicēna, unde in eā ueni sententiā, ut multos, qui non
 solū in nostris, sed etiam hebræorū, atque arabum libris inueni-
 untur errores Auicēnæ ex prima græcorū auctorū, quorū sentē-
 tias idē Auicenna undequaq; collegit facta in arabicā linguam
 conuersione sumpsisse occasionē. nam & hūc ipsum, de quo
 paulo ante loquebamur errorē nō aliū de q̄ ex uerbis Pauli ma-
 le itellectis traxisse originē facile pōt unusquisq; p̄pendere. Cū
 enī Paulus ita scribat. Lanæ ueteris circa tādā cōbusta dracmē
 xii. credidit Auicēna uel potius ille, qui male Paulū in arabicū
 sermonē transferēdo dedit Auicēnæ errandi occasionē. tādā
 quoq; siue carbōes ex tādā exusta derelictos in eandē uenire
 cōpositionē, atq; ideo ita notauit. Sumātur lanæ ueteris adusta
 nō lōtā pōdus dracinarum xii. & semis carbonis dē cortice pini
 tātū dē errore sanē satis ridiculo, atq; aliq̄do futuro piculoso, si
 medicina ēt quæ deuorantur, uel bibūtur postq̄ fuerit sup ignē

Arabem in
 terpretē ma-
 le paulum i-
 terpretādo
 dedisse Aui-
 cēnæ curan-
 di occasio-
 nem.

qñdoq; paratæ, carbones, q ex eodẽ igne remãserit in suã quoq;
 societatem receperint, tale enĩ quodã fiet in cõpositione rela-
 ta ab Auicẽna, si ut ipse docet ad lanã exustã aqua portio car-
 bonũ ex tẽda, circa quã fuerit exusta adliiciatur. Nemo autẽ ad-
 miretur eã præcipue lanam quæ circa tẽdã fuerit exusta a Pau-
 lo in ea, quã diximns compositione probari, fuit enĩ quoddam
 apud ueteres incõburenda lana, quæ nõ nisi cõbusta ad usum
 medicinæ ueniebat artificiũ, cuius etiã Galenus, sed multo ple-
 nius Dioscorides meminit, qui inter ceteros lanam cõburen-
 di modos hũc quoq; tradit. Alii disponẽtes obeliscos sup uas
 fictile latũ os habẽs inuicẽ distantes, & super imponentes scan-
 dulas, & lanas alternatim leuiter ex tẽdis paruis succedunt, ubi
 uero lanæ fuerint cõbustæ tollunt, & si quid pingue, uel pix ex
 tẽdis paruis defluxerit, simul tollunt, atq; reponunt, & hoc est
 quod Paulus uult lanam. s. ita ut docet Dioscorides ustam, nõ
 autem carbones de cortice pini in ea, quã scribit ad herpetẽ ue-
 ficosum cõpositione cõmisceri. Nũc ad reliqua explananda
 transeamus, in quibus uidetur Auicẽna aliquanto maiore, uel
 etiam periculosiorem fecisse cõfusionẽ, mox ad ignẽ perficũ,
 de quo præcipue disputabamus, in quo morbo plusq; in cate-
 ris fuit Auicẽna perplexus reuertemur. Scio tamẽ me nõ cre-
 denda scripturũ his præsertim, qui post habitis rationibus sola
 nomina, ac scribẽtiũ auctoritatẽ sequũtur qui se alicui ita addu-
 cunt auctori, ut proprios sensus destruentes malint alteri q̃ suis
 oculis credere. Nos supra cũ ex sensu ipso, tum etiã Dioscori-
 dis auctoritate cui etiã ex parte cõsentit Auicẽna probauimus
 eupatoriũ hẽre folia canabis, uel pẽtaphyllo similia, fructũ puũ
 q̃ exiccatus uestibõ adherescit eẽ deniq; eupatoriũ herbã illam,
 quã nos uulgo agrimoniã noĩamus. Auicẽna uero idẽ eupatori-
um aliud q̃ agrimoniã eẽ significat, cũ ait eupatoriũ eẽ herbam
aromaticã habẽtẽ folia canabis, & florẽ sicuti nenufar. Cõstat, n.
 herbã uulgo agrimoniã nũcupatã neq; eẽ odoratã, neq; hẽre flo-
 rem sicuti nenufar, imo ita exigũ, ut uel nenufari, uel eius flori
 collatus nullam ipsius habeat similitudinem. Cui igitur plus
 iges, hac i pte credemus Dioscoridĩ, an Auicẽnã? Auicẽnã

Modus cõ-
 burẽdi lanã
 secũdũ Dio-
 scoridem.

Totam me-
dicinam cō-
stare ex dua-
bus noticiis
altera subie-
cti, altera me-
dicamento-
rum.

iq̄es cui nostra ætas dedit medicinæ principatū. At q̄ Galenus
unāq; ipse Auicēna i hac parte medicīæ, q̄ de medicamētis sim-
plicibus agit, primū locū dioscoridi tribuit. Sed fac auctorita-
tē esse parē. Vbi tu mihi Auicēna patrone herbā inuenies aro-
maticā foliis canabis, flore nenufaris, quæ sit uerū eupatoriū, si-
cuti ego tibi alterā assignauī, ita Dioscoridis. Plinii. Serapionis
sup̄ herba eupatorio descriptionibus cōgruētē, ut nisi malis ui-
deri cæcus, q̄ fateri Auicēnā in ueris eupatorii notis designan-
dis aberrasse nullo mō negare possis herbā, quā nos uulgato no-
mine Agrimonīā uocamus esse ueteribus eupatoriū. Quod si
forte mihi cōcesseris id, qđ multi ēt ex medicis iunioribus non
diffitētur Auicēnā nō multā habuisse simpliciū medicamētoꝝ
noticiā nō aduerteris fortassis te eadē cōcessione dimidiā sciētīæ
medicinæ partē Auicēnā detrahete, quæ tota ut inq̄t Galenus
libro secūdo de Crisi ex duabus cōstat noticiis altera subiecti,
circa qđ medicus opatur, altera illoꝝ, qbus ueluti instrumētis i
suo ope utitur. Cur uero si in his, in qbus ueritas ipsa seipsam cō-
tēplantibus offert, ubi uigēt sensuū iudicia Auicēnā errasse cō-
cedis, nō a que i rebus magis abstrusis, atq; recōditis labi illū po-
tuisse fatearis. Tu tamē crede quod lubet, nos paucis ista scribi-
mus, & solis amatoribus ueritatis. Si nō apud malignos, atq; im-
peritos, saltē apud probos, ac doctos gratiā ut speramus cōse-
cuturi, forte ēt apud ægrotos, quos fortuita medicīæ piculo li-
beramus. cū herbam i fossatis nascentē. quæ quid sit a medicis
ignoratur hætenus tamē credita est a pluribus eē eupatoriū, ne
syropo ex eupatorio, atq; aliis cōpositionibus adiungatur, mo-
do sint, q nobis fidē uelint præstare, prohibemus. Sed & altero
multo sane maiore piculo uel ēt tormēto miseros mortales libe-
remus qđ audio malo suo fato sensisse nōnullos, q hac tēpesta-
te morbo gallico laborarūt, neq; n. defuere medici, q pustulas
illas, quæ i eodem morbo totū aliquādo occupant corpus qui-
busdā ferreis instrumentis extirpare tentarint nixi (ut arbitror).
Auicennæ auctoritate formicæ ambulatiuæ, et corrosiuæ pu-
stulas embula & pennæ extremitate, ut supra quoque notauī.

li. y. Giff.

mus euellentis quod est magisterium, si diis placet, neque; Dinus in
 tali curatioe improbauit, & Franciscus de Pedemontium, pluresque;
 alii Auicennam sequentes suis scriptis inseruere, aiuntque; ipsi una
 cum Auicenna id esse conueniens secundum galeni opinionem. Sed ubi obse-
 cro unquam galenus pustulas ex humore acuto cholerico factas talibus
 instrumentis iussit extirpare? galenus inquit quod ubique; medicos crudeli-
 ter, atque; ipse medicantes uocat humane nature perniciem. Quid uero
 scilicet uis, aut rudius medendi genus possit excogitari, quam morbum non
 alio magis nomine, quam quod exulcerat infestare et uehementius exulcerare
 Falso igitur inquit aliquis Auicenna Galenum allegauit, neque; uere, neque;
 falso, si tamen locum consideremus, ubi allegauit dicere autem falso
 allegasse. Galenus, n. id artificium ait esse conueniens non ad tollendam for-
 micam, uel miliarum, uel corrosiuam, sed quiddam potius genus uerruca-
 rum, quod graeci *μυρμηκίας*, i. formicas appellant. Natus est ergo error
 Auicennae ex nois abiguitate, quia, n. graeci pustulas quiddam ex humore
 cholerico genitas solam cutem occupantes, atque; et serpentes ab hac ser-
 pendi natura *έρπιντι* uocant, arabes quoque; a simili proprietate eas-
 dem pustulas formicam nominarunt. Sunt uero et quiddam genera uerucarum,
 quod graeci *μυρμηκίας* nomine sumpto a formicis appellant, quia scilicet quasi sint
 morsus formicarum patientibus inferunt, has quoque; uerucas arabes ad
 graecorum imitationem formicas nuncuparunt, quo fit, ut uerbum for-
 mica apud arabes duorum morborum generibus, quibus natura differ-
 entibus accommodetur. Auicenna ergo utramque; formicam tam pro pustu-
 lis cholericis, quam et pro uerucis acceptam, atque; utriusque; morbi cura-
 tionem in uno capite copulauit, licet alter ex humore tenui, ac cho-
 lerico fiat, alter ex crasso, ac melancholico, atque; ideo ut genere distin-
 guuntur, ita diuersum genus curationis exposcant. Pustulae siquidem cho-
 lericae uel sola totius corporis purgatione, uel et emplastris super locum
 affectum impositis, nunquam aut manu curatur, ueruca uero, ut docet Ga-
 lenus libro quarto decimo artis curatiuae, cum aliis instrumentis, tum
 est pena ita adaptata, ut totam uerucam suam cavitatem comprehendat, atque;
 adeo firmiter haereat quod ea de subter acta ueruca radicitus euel-
 latur, quem et modum docet Auicenna libro. iiii. capite de uerucis,
 quem pariter modum uere loco illo potuit ad Galenum auctorem re-
 ferre, sed ubi oportuit Galenum citare testem, ibi eius testimonium

Dinus &
 Franciscus de
 Pedemon-
 tium una cum
 Auicenna de
 ceptos

Auicennam
 male Gale-
 num allegare.

c iiii

**Auicēnam
de igne per-
fico modo
unum mo-
do aliud se-
tire.**

prætermisit, ubi uero reticere, quoniā non de uerucis, sed for-
mica potius corrosiua curāda agebatur pperā allegauit. Huc ue-
ro tā multa, q̄ dixius de Auicēna multos i unū morbos cōfūdē-
te oīa tēdebāt, ut ostēderemus ipsū simili, atq; aliquāto maiore
i pruna, atq; igne pfico usū fuisse cōfusione, neq; forte suspice-
tur nos i tā lōgis digressionibus ea, quæ nihil ad propositū no-
strum ptinerēt cōgisse. cū. n. probare irēderemus morbū gal-
licū nō eē ignē pficū, oīs uero de q̄cūq; resumitur disputatio d-
beat a definitōe, ut ait. C. proficisci, necessariū hūimus ātea ostē-
dere, q̄ nō cōstaret apud Auicēnā qd eēt ignis pficus, aliquādo
.n. ipsū ex sāguie crasso, & melācholico iqt generari, ut ēt antea
admonuimus, aliquādo uero ex cholera pmissa melācholiæ, &
nūc ignē pficū idē gēus facit cū pruna, ut cū iqt, hæc duo noīa
fortasse absoluta sūt sup oēm pustulā corrosiuā uesicātē, adurē-
tē, faciētē accidere escarā, qualē facit accidere cōbustio, & caute-
riū, nūc uero diuersificat, ut cū iqt prunā eē magis melācholicā,
ignē uero pficū magis choleriū, quādoq; trahit ipsū ad formi-
cā comestiua ut cū ita scribit, & quādoq; absoluitur nomē ignis
pfici de illis, sup quo ē illic pustula de genere formicæ comesti-
uæ adurēs uesicās. quādoq; ad formicā trāstert miliarē, ut cū scri-
bit i hūc modū. Et quādoq; sūt cum formicæ spēbus & miliaris
malæ febres uehemētis caliditatis pniciosæ. Quasi apud ipsum
Auicēnā ignis pficus, & formica miliaris nō differāt, neq; multū
referat utrū ignis pfici uel formicæ miliaris, signa manifestet & sa-
ne diligentius intuenti formica miliaris & ignis perficus nihil,
aut parū admodū differūt apud Auicēnā, sūt. n. i utroq; uesicæ
milio similes, ueluti Rasis. Paulus. atq; Galenus libro. xiiii. artis
curatiuæ cōsētiūt. Quod si Auicēnā seqmur nō mō forma, sed
ēt materia eadē i ambobo morbis repitur, quoniā tā ignis pficus
q̄ etiā formica miliaris secūdū Auicēnā fiūt ex cholera pmixta
melācholiæ, nisi forte q̄s dixerit ad faciēdā formicā miliarē nō so-
lā sufficere melācholiā coleræ adiūctā, sed isup ēt phlegma requi-
hoc. n. uidetur inuere Auicēna capite de formica miliari ex uer-
bis illis. Necesse est illic esse ex melancholia, & phlegmate, quæ

admiscuntur cholera. Sed cum idem Auicenna sicuti Galenus
 ex solo phlegmate misto cum cholera eandem formicam miliarē
 generari aliquādo fateatur. cur nō itidē melācholiā absq; phleg
 matis societate iūctā cum cholera posse eū dē facere morbum con
 cesserit? Multi quoq; medici iuniores opinantur æque ex una, si
 cuti ex altera mixtione formicam miliarē procreari. Quare &
 ignis perficus, & formica miliaris in eadem non mō forma, sed
 et materia secū dū Auicennæ sū iām cōueniēt. Quāq; forte quis
 piā illam assignabit diuersitatem, q̄ in igne p̄fico materia chole
 rica sit magis adusta. q̄ in formica miliari. Cur uero hoc cum ipsa ē
 sua caliditate uescas excitet, & ut inquit Auicenna febres faciat
 uehementis caliditatis atq; iō p̄niciosas, febris at & alia accidē
 tia, quæ in formica miliari Auicenna nominat sunt ignis sacri,
 seu perfici propria. quem etiam prunam appellat Auicenna ad
 imitationē Galeni q̄ eū dē morbum & quarto decio artis curati
 uæ uolumine. & multis aliis in locis anthracem uocat, quo in lo
 co idem Galenus omnia hæc de anthrace refert. quæ etiam hic
 scribit Auicenna de formica miliari, quod uidelicet febres ha
 bet uehementis caliditatis, & q̄ fit aliquando ex eisdem causis
 ex quibus fit pestilentia, & quod assimilatur in colore phlegmo
 ni, magis tamen ad atq; declinat. Quare non temere hoc in lo
 co Dinus dubitauit cur cum Auicenna in hoc capite intende
 ret de pruna, & igne perfico agere, signa tamen formicæ milia
 ris, & nō ignis perfici, ut cuiquam nō absq; ratione uideretur ex
 presserit. Soluit autem uerba Auicennæ in hunc modū expo
 nēdo. Et quandoq; sunt cum speciebus formicæ miliaris. i. cum
 pruna, & igne perfico, quæ possunt absolui superspecies formi
 cæ miliaris male. Hæc uero solutio mihi non placet, neq; uide
 tur ipsi Dino esse cōsenties, nā cum quatuor ponat Auicenna mo
 dos sup̄ quos absoluitur nomē prunæ, & ignis p̄fici, ex quibus
 quartus est magis proprius secū dū Dini expōsitōem, cur hūc
 tacuit Auicenna, & aliū minus propriū memorauit? uolēs tamen
 ex quæ tā ignē p̄ficū propriæ sumptū q̄ etiā prunam comitatur
 ostēdere. Quare cum Auicenna sub nomine formicæ miliaris scri

Solutionē
 Dini non
 placere.

Dinus &
Gentilis expo-
sitores Auicennæ.

Opinionē
Dini & Gē-
tilis nō pla-
cere.

bat propria accidentia ignis p̄fici, & prunæ, uel nō differre, pru-
nam, & ignē p̄ficū a formicā existimauit, uel magis cum hoc
q̄ cū alio aliquo morbo cōuenire. I dē tamē Auicēna superius
capite de apostematibus, & pustulis ignē p̄ficū non formicæ
miliari, sed potius herisipilæ in naturæ uicinitate consociat, ubi
ita scribit. At uero ex sanguinē grosso malo fiunt species exitu-
rarum malarū, nam si eius malicia uehemens fiat, & ip̄sius adu-
stio proueniet herisipila, & eueniet combustio & crusta, & de-
terior ea est ignis p̄ficus. Hic Auicenna facit ignem p̄ficū
non modo in materia, sed etiam in forma cum herisipila com-
municare, licet ignem p̄ficum dicat eē deteriozem. Torquēt
autem hæc uerba Dinum, atq; Gentilem expositores Auicen-
næ, coguntq; ipsos multa imaginari, forte a ueritate aliena. Di-
nus siquidem tale apostema factum ex sanguine grosso nō ue-
ram esse herisipilam arbitrat, sed potius phlegmonem, qui af-
similatur herisipilæ in accidentibus, quod etiam uidetur senti-
re Gentilis, qui nomen herisipilæ hic sumi improprie fatetur.
Sed cur tale apostema factum ex sanguine grosso malo adusto
(ut inquit Auicenna) herisipilæ, quæ fit ex cholera pura secun-
dum eundem Auicennam simile iudicatur, & non magis an-
thrax, qui (ut inquit Galenus primo de differentiis febrium &
pluribus aliis in locis) fit ex sanguine melancholico super affato
Idcirco neq; cum Dino, neq; cum Gentile consentio, quoz
alter uult herisipilam, & ignem p̄ficum esse apostemata cho-
lerica, alter sanguinea quidem, sed ad naturam cholæræ decli-
nantia, cur enim non magis ad melancholiam cum sanguis, ex
quo generantur, sit melancholicus, qui tādē procedēte adu-
stione conuertitur in melancholiam. Mihi quidem herisipila
atq; ignis p̄ficus hoc in loco ab Auicenna nominati non ali-
ter differentes, nisi quia alter est altero deterior, nihil aliud esse
uidentur q̄ anthrax, de quo Galenus multis, ut dixi locis facit
mentionem, atq; ideo non herisipilæ, uel igni p̄fico similes
dispositiones, sed uera pruna, uel ignis p̄ficus potius, quæ eni
hic Auicenna in herisipila, & igne p̄fico scribit, combustio.

nem scilicet & crustam eadem tribuit Galenus anthraci, uultq;
ipsū e sanguīe grosso adusto, sicut ēt Auicenna hoc in loco he
risipilam & ignem persicum procreari. Sed & herisipilam eun
dem esse morbū aliquādo apud Arabes, q̄ sit apud Galenū an
thrax euidētius ostēdamus. libro. xiii. cōtinētis ap̄drasim ista uer
ba legūtur. Dixit. s. Galenus secūdo libro artis curatiuæ ad glau
conem, quē etiā rasis paulo ante citauerat. Quotiēs sanguis sup
ueniens ad mēbrum fuerit superabūdans grossus & calidus ge
nerabit cicatricē ad modū cocturæ ignis ēt secus ulcus erit apo
stema calidū bulliēs & uehēmētis doloris & morbo ille appella
tur herisipila. Quod si ipse sanguis fuerit i dispōne sui i supabū
dātia grossi bulliēte, & caliditate, & tamē i se hūerit eruginē subti
lē ifert ampullas ad modū illarū, quæ accidunt ad cōbustiōem
ignis & emanātibz ipsis ampullis sub eis appebit illud ulcus ha
bēs cicatricē & appellatur herisipila similiter. Hæc qdē oīa d̄ he
risipila uerba sūpta sūt e secūdo libro artis curatiuæ ad glauco
nē, ubi Galenus duplicē modū, quo anthrax generatur expōit.
Sed & idē rasis libro diuisionū herisipilā & ignē p̄ficū q̄ si pro
eodē morbo uidetur accipe, ita iq̄s, quādoq; i corpe egrediun
tur bothor, & icipiūt uelociter puenire ad hoc, ut fiat crustæ ni
græ, aut uirides, & fiat illud quod ē i circuitu earū rubrū, & colo
ris pauonis tūc illud noiatur herisipila, & ignis p̄ficus. Pluribus
tamē i locis rasis libro tertio decio cōtinētis facit ignē sacre uel
p̄ficū nō solū eēntia, sed ēt accidētibus ab herisipila differre. nā
libro. xiii. cōtinētis scribit in hunc modum, de igne sacro. Hic
morbus accidit e sanguīe grosso ebuliēte, sed in maiore par
te incipit cum pustulis præcedentibz eum, & quādoq; accidit
sine pustulis, uerūtāmē oīo erit cū eo aliq̄ excitatio i loco, i quo
fieri incepit, & ex pruritu egrediētur pustulæ, & post emanatio
nē ipsarū efficiūt ulcus cū cicatrice iminēti ad similitudinē cōbu
stiōis ignis, & quādoq; accidit una pustula, quādoq; plures pu
ulæ ad modum pānici, & cū eis accidit febris uehēmētior febre
phlegmōis et herisipilæ, alio at̄ eiusdē libri loco scribit ignē sacre
non solū febre acutiore, sed etiam colore ab herisipila differre

Herisipila
apud Ara
bes esse eū
dē morbum
aliquādo q̄
apud Gale
nū anthrax.

Auicēnā at-
q; rasim an-
thracē apud
Galenū ali-
quādo noīa
re ignem pfi-
cū aliquādo
herispilam.

Volubilis
herba.

Hæc uero oīa ferē et scribuntur a Galeno & libro quartodecimo
artis curatiuæ, & pluribus aliis i locis de anthrace. sapissime eni
ubi Galenus scribit anthracē rasim ignē sacrum, uel pfi cū interpre-
tatur, q̄q̄ ut, etiā antea admonuimus, arabes & passim medici iu-
niores, qui arabū doctrinā sequuntur, aliud p anthracē, aliud p
ignem sacrum uel pfi cum itelligant, atq; ideo et prunā ab anthra-
ce distinguant, cū tamē anthrax uerbū græcum significet latinæ
carbonē, uel prunā, ut Auicennæ iterpres dicere maluit Cur ue-
ro Auicēna, atq; rasim anthracē, de quo Galenus loquitur nō mō
prunā, uel ignem pfi cū, sed et herispilā aliquando noīarint,
nescirem aliā reddere rationē, nisi quā et superius multorū, qui i
Auicēnā libris iueniuntur errorē assignaui, malas. s. græcorū au-
ctorū i linguā arabicā translatiōes, in qbus non mō herbarū, sed
etiā morborū noīa plerūq; diuersa notantur, unde si cuti eadē
herba sapius apud Auicēnā sub uariis noībus scripta, ita idem
morbus diuersimode nūcupatus repitur. Possem multarū her-
barū, in quibus hic error accidit apud Auicennā exempla pro-
ferre, sed unū tantū uitādæ prolixitatis gratia hoc i loco cōme-
morasse sufficiet. In uolubili herba, de qua et facta mētio supi-
us iter medicamēta, quæ in curatiōe formicæ scribit Auicēna.
Hæc siq̄dē herba aliquādo in littera. C. cussos pro cissos, i. he-
dera nominatur. aliquādo in littera. u. uolubilis maior, &. tunc
quoq; pro hædera sumitur. oēs. n. quæ uolubili magnæ ab Aui-
cenna tribuuntur proprietates, ut q lac eius abradit pilos, & in-
terficit pediculos, & q folia eius recentia cōueniētia sunt ulce-
ribus magnis, & q consolidat decocta in uino: & ex eis empla-
strū factū suppositū adustioni ignis & proprie cū ceroto, & q
distillatur succus eius in aurem dolorosam, & confert ulceri-
bus antiquis in ea, & quod iuuat spleneticos cum aceto, hæc ci-
quam omnia hederæ a Galeno assignantur. Quod si quis mihi
hoc i loco obiiciat nullo mō posse uolubilē pro hedera apud
Auicennā itelligi, quoniā idē Auicēna inqt uolubilē magnā
suo lacte abradere pilos, & pediculos interficere: & aquā eius
esse solutiua cū tamē hedera nō habeat lac, neq; soluēdi, sed
adstringendi potius ut de ea scribit Galenus potestātē, facilis ē

ad ista respōsio. Nam sicuti Auicēna in capite de cussos hederæ uires cū alterius herbæ quæ ladanū fert uiribus miscuit, ut ali bi ostendimus, ita etiā hic hederæ proprietates cū alterius herbæ proprietatibus, quæ uolubilis maior à Mesue, & pluribus aliis nominatur manifeste cōfudit, quæ quidē uolubilis maior a græcis κνυσάμπελος, .i. hederæ uitealis à Plinio cōuoluum uulgo cāpāella. quod etiam alias manifestauimus nuncupatur. Hæc autem hederæ uitealis, siue uolubilis maior, siue cōuoluum, uel quocunq; alio nomine libeat appellare lacte plurimo manat, & aluū ciet, Idcirco Auicēna, qui uisus est nesciisse uerā hederam ab hederæ uiteali distinguere sicuti pro hederæ uolubilem, ita lac pro lachryma posuit, est. n. uere hederæ lachryma non autem hederæ uirialis lac, cui tam à Galeno, q̄ etiam a dioscoride is datur effectus, q̄ pilos abra dat, & pediculos interficiat. Quare Auicenna mixtischiarum herbarū etiam natura distantiū potestatibus magnā peperit cōfusiōē, & sicuti in morboꝝ, ita ēt in herbarum tractatione capitulū ī capitulo posuit. Quos maxime errores inde arbitror habuisse occasiōē, quia uarii interpretes arabes easdem nō modo herbas, sed etiā morbos uariis noībus nuncuparunt, qui enī dioscoridem e græca lingua in arabicā trāstulit hederā græco uocabulo, corrupto tamē cussos noīauit, qui aut Galenū cōuertit, pro hederæ leleb idest uolubilem posuit, quoniā hederæ uirealis eodē nomine apud arabes appellatur. Idē arbitror in uerbo anthrax cōtigisse quod in quibusdam Galeni libris sicuti quarto decimo artis curatiuæ ignis sacer, seu persicus apud arabes interpretatur, in quibusdā uero, sicuti forte in secundo artis curatiuæ ad Glauconē herispila, unde factū est, ut tā Auicēna, q̄ etiam rasis eūdē morbū aliquādo ignē sacrū, seu p̄ficū, alīquādo herispilā noīarint, atq; ita sibi ipsis quādoq; cōtradixerūt, sicuti rasis qui mō inter ignē sacrū, atq; herispilā statuit differētiā, mō, quæ sunt ignis p̄fici proprietates, easdem tribuit herispilæ. Auicenna uero nō nunq̄ ignē sacrū, atq; una herispilā scribit e sāguine grosso generari, non nunquam herispilam quidem ex cholera pura ignē

Libet

Rasis atq;
Auicēnam
sibi ipsis alī
quando cō
tradidere.

Romanos
auctores de
igne sacro
dissentire.

aut sacrum ex cholera pmixta melancholia, maiore tamen cholerae
portione. Quae quidem contradictiones expositores latinos coege-
runt noua morborum genera praeter illa, quae nimis multa natura
mortalis hominibus dedit falsa sibi imaginatione cōfingere, flegmo-
nem, scilicet herisipilae simile quasi non sufficeret phlegmon herisipi-
latodes, hic, n. alius est ab eo, quem gentilis imaginatur, & phle-
gmonē igni persico simile quasi ignis persicus non multas habeat apud
Auicēna aliorum morborum (de quibus antea diximus) similitudi-
nes. Huic tamē morbo adeo multiplici Auicēna penē simpli-
cē adhibet curationē, illā, scilicet quā Galenus, ac Paulus scribunt ad
anthracē, ut mihi non parua faciat admirationē Auicēna non
modo à graecis, sed et à seipso in hoc morbo discordē, in uno ta-
men curandi genere eē cōcordem. Sed neque Romani auctores
inter se de eodē morbo consentiūt, Plinius, n. quē admodū, &
Seruius in expositione carminis uirgiliani. Tpe contractos ar-
tus sacer ignis edebat. p ignē sacrum morbum itelligit, quē graeci uo-
cant ἐρσιπέλατα. Celsus diuersū putauit, & cū ignē sacrum descri-
bit p minimas pustulas aliquid serpētē aliquādo sumā cutē exul-
ceratē uidetur herpetē tā comedentē, q̄ etiā miliarē, de quibus an-
tea diximus significare, licet idē Celsus capite antecedente ul-
cus qd serpēdo penetrādoq; usq; ad ossa corpus uorat ἐρπητα
ἰδιόμενον à graecis nominari asseruerit. Sed hoc genus ulceris
graeci medici peritiores hippocrates, scilicet Galenus ac Paulus ab
eodē uorandi corpus effectū φάεσμον nomināt sicuti altege
qd carnē non attigit sed cuti tantū exulcerat ἐρπητα ἰδιόμενον
siue comedentem appellant. Viderint ergo qui solū cultum
atq; nitorem sermonis attēdentes Celsū faciūt medicinā deum
malint ne Celso homini romano an hippocrati & reliquis celebris
nois graecis auctoribus in graeca morborum credere appellatione
Tantū uero de pruna, igne sacro, uel persico opinionū diuersi-
tatem non mō longū opus foret improbare, sed et superuacu-
um, quādo & sine alia cōfutatione ipsae sua se contrarietate pro-
sternunt. Quod si ex oībus illā quae uerior esse uidetur uelimus
capere tū à Galeno, ac Paulo tū etiā à rasi tertio decimo conti-

nētis approbatā quæ ignē sacrum, aut perficū, siue carbonem, uel
prunā ita describit unā ēt ipſius cām explicādo, cū sanguis me-
lancholicus feruēs in aliquod mēbrū incubuerit, contigit fieri eos,
quos carbonēs noīamus, qui sunt ulcera crustosa magna quidē
ex parte à pustula incipiētia q̄lis i igne adustis apparet, quādoq;
uero sine ea, sed scalpitur quidē membrū oīno ab initio, dein-
de nō nunq̄ una pustula aliquādo plures excitātur, tenues uelu-
ti milium, quibus disruptis similiter ulcus crustosū fit simile his
quæ à cauteriis fiunt, crusta nō nunq̄ colorē cinericiū praeſe fe-
rente, aliquando nigrū cū eo q̄ basi sua firmiter adharet, ac ue-
luti clauo fixa uidetur, alia carne circumstāte ueluti inflāmata, &
nigricatē, uel ēt splendēte sicuti asphaltū, & pix talis, n. est quæ
uere atra bilis nominatur, si inquā ita ignem sacrum aut perficū, si-
ue carbonē, uel prunā (hæc n. oīa nomina eundē morbū apud
diuersos auctores significāt) designemus ueluti etiā uidetur uo-
luisse Auicenna prunā & ignem pficum libro quarto designa-
re, licet, ut multis aliis in locis, ita & hic barbare, & obscure lo-
quatur, talem morbum differre ab eo, quem gallicum nomina-
mus, tum ex multis aliis notis, quæ alteri insunt, alteri desunt de-
monstratur tum etiam ex pustulis, quæ sunt i morbo gallico lō-
ge milio grandiores, ac præterea ex febre acutissima, atque ali-
quādo mortifera, quæ ut scribit Galēus quartodecimo artis cu-
ratiuæ libro, & libro etiam de tumoribus contra naturam, & ra-
sis pariter tertiodécimo continentis carbonem, siue ignem sa-
crum necessario comitatur, quod etiam ex parte sentit Auicen-
na, qui sub nomine formicæ miliaris ignē perficum afferre ali-
quando febres perniciosas insinuat, altero aut libri quarti capi-
te, ubi agit de ulceribus corrosiuis, & putrefactiuis qualia inuit
esse secundū Galeni sententiam ignem perficū, & formicā am-
bulatiuam in huiusmodi ulceribus febrē multiplicari, aut in-
sepabiliter adherere asseuerat, licet Dinus i eius loci expositio-
nē nolit secundū Galeni opinionē ignē pficū ēē ulcus putrefa-
ctiuū sed tātū corrosiuū, atq; ideo plurimū febre uacare nesci-
ens forte Galenū nunq̄ i sua lingua de igne pfico, nisi sub hoc no-

Vera descri-
ptio ignis sa-
cri uel per-
fici.

Rasis

Opinio scri-
betis d mor-
bo gallico

mine anthrax fuisse locutum, in cuius ulceris curatione idem Galenus libro quartodecimo artis curatiua damnat cataplasmata, quæ uim habent cōcoquendi, et pus mouendi, ne maior putredo superueniat, ulceri quoq; ignis sacri, seu p̄fici adiuncta esse febrem, atq; putredinem testatur rasis libro. xiii. cōtinentis ita scribens, ignis sacer est ulcus, in cuius loco accidit ampulla si milis ampullæ factæ ex igne cum cicatrice maligna. sed i loco at-
tinente ei erit apostema inflammatum prouocans febrem uio-
lentam ualde. Itē rasis i alio eiusdem libri loco ita scribit. Apo-
stema calidum accidens e sanguine calido, & grosso, quod ap-
pellatur ignis sacer cum ulcere eius erit putrefactio. Dinus er-
go uel ista nō uidit, aut differre ignem sacrum a p̄fico apud Ra-
sim, seu ignē p̄ficum ab anthrace apud Galenum existimauit.
Quare ut diximus morbus gallicus uel hac potissimum nota ab
igne p̄fico separatur, quoniam, qui gallico morbo tentātur fe-
brē magna ex pte nō hēnt, uel ita exiguam, ut uix sentiāt. Si quæ
uero pustulæ i hoc morbo appuere subnigræ, & crustis similes,
quales i igne adustis uisūtur, eas puto potius ex eo fuisse genere
pustulæ, quas scribit Galenus libro, q de cholera nigra i scribi-
tur ex atra bile citra febrē oriri, q hoc ipso ab anthrace, siue a car-
bone distinguūtur, quoniā hic cū febre, illæ sine febre fiūt. Nō
tamē morbū gallicum simplicem morbum, qui cū eiusdē natu-
ræ pustulis oībus eo laborātibus morbo accidat, atq; iō uel pu-
stulæ melācholica, uel herisipelas uel herpes, siue formica, uel
aliquo uno nō i spālī i cūctis possit appellari iudicamus cū pro-
uariis hoīum, quos morbus iste male habet composituris aliæ
aliis pustulæ eueniāt, i quibusdā atram bilē, in quibusdā flauā i
nōnullis pituitā salſam præsertim & uarias præterea supfluitatū
misturas suo colore representātes. Quare ut tota huius morbi
natura, nō at una sola p̄ticula facilius ueniat i noticiā cās, a qbus
hūit originē Paulo altius repetemus. Sic itaque dicimus. Miliū
hoc, qd morbū Gallicū uulgo uocat iter epidemias hoc ē mor-
bos populatim uagātes debere cōnumerari. Hæ uero aut diui-
na ira, ut theologi sentiunt, aut uiaſtrorum, ut astrologi opinan-

tur, uel ex certa aeris intēperie quēdā modū medici arbitrantur
 eueniūt. Nos medicos hac i parte sequētes cās naturā proximi
 ores assignabimus. Illud satis cōstat eo anno, quo morbus galli-
 cus cōepit pululare magnā aquarū p uniuerſam Italiā fuisse exu-
 beratiā. Testis ē Roma, q̄ priā id malū sēsit, i q̄ tybris ita itumuit,
 ut tota sit facta nauigabilis. quā rē Pōpōius nostri t̄pis poeta ce-
 leberimus elegāti tetraſticho publica colūna ipreſſo d̄signauit.
 Tempore Alexandri ſexti noniſq; decembris
 Intumuit thybris bis ſenas circiter ulnas.
 Inſula quāque domus facta eſt. mediisq; repente
 Circunducta uiis æquabat cymba fenestras.
 Deucalion eo uix tantum tempore tellus
 Diluuium paſſa eſt, latuit cum tota ſubundis.
 Nos uero duob; poſtremis uerſib; additis hexaſtichō ex tetra-
 ſticho fecimus, ut nō mō eā, q̄ romanā urbē ſed q̄ preterea ma-
 gnā europæ partē circa eadē t̄pa oppreſſit aquarū multitudinē
 cōprēderemus, nō aliter, n. q̄ i romano thybris, i agro ēt Bono-
 niēſi rhenus, in Ferariēſi, & Mantuano Padus, in Venetia,
 Atheſis extra ſolitos limites exūdarūt. Tātis deniq; ibribus an-
 nus ille ubiq; maduit, ut terris exide humētibus atq; ſtagnātib;
 minus mirādū ſit æſtiuū aerē ad illā ueniſſe itēperie calidā. ſ. & hu-
 midā, quā medici, atq; philoſophi oīum putredinū matrē eē cō-
 fitētur. Similē uel ēt peiorē aliquādo fuiſſe ea. ſ. tēpeſtate, q̄ Go-
 thi Italiā bellis iſeſtabāt ex q̄ igēs orta ē peſtilētia Blundus Forli
 uiēſis hitoria; ſcriptor diligētiffimus priā Decadis uolumine
 oētauo memoriæ prodiſt his uerbis. Imbribus nāq; multos dies
 cōtīnuātibus diluuiū fore appuit. Tybris tūc mēſe oētobri pro-
 pe exacto adeo aq; itumuit, ut Romæ mōenia alicubi ſupauerit
 unde regiones urbis fluuiō proxīe maxia acceperūt icōmoda.
 Per Italiā uero ubiq; latuerūt cāpi, & ex mōtibus. collib; ue oīs
 mota aratro gleba i cōnū liq̄facta ſimul cū aq; i ima ē d̄lapſa, ut
 flumībus poſtmodū ita ripas coactis cāpi aqua deſtituti limo
 nihilominus māſerit obteſti, & ſata. q̄ tūc primas iecerāt radices
 putrefacta ſint, nec eo auctūno obtinēte oīa lutho aliud ſemen
 d

Blundus for-
 liuēſis hi-
 ſtoricus.

terræ potuerit mādari, unde fames maxia breui ē secuta. Sed nō
 solū famē ea attulit aq̃x iundatio, uerū ēt aera si cuti & terrā cor-
 rūpēs pestilētiā oriri fecit a deo igētē, ut in maximā populorū partē
 ubiq; p Italiā absūpserit. Quā tactus labe Pelagius pōtifex Ro-
 mæ obiit. Hæc blūdus. Sed nō lōgo post tēporē iteruallo Bo-
 nifacio iiii, Romæ pōtificatū gerēte (ut scribit Platia) i libro dui-
 tis pōtificū, fame, peste, & iundatōe, quoq; ē laboratū a deo ferē
 sēp iundatōis comes ē fames ac pestilētia, ut nō temere prisci cre-
 diderit imodicas fluuiorū excrescētias nō solū ad præsens ferre
 dāna sed alia isup mala futura portēdere. nā & his adhuc uigētibus
 malis, Bōfacius ē sublatuſ e uita & qdā eorū reliq̃x usque ad
 deus dedit. q̃ successit i pōtificatu tempa p̃tigerūt terremotus, s.
 quos (ut Aristoteles docet i libro q̃ metheora iscribitur) multi-
 tudines ibriū nō minus q̃ siccitates solēt generare & qdā prate-
 rea scabies, q̃ (ut scribit idē Platia) ita tēdebat ad elephātiā, ut de
 formitate cognosci hoies nō possēt. Nō ne magnā horū malorū
 p̃tēmo uero oīa i uariis Italiæ locis nostra hac tēpestate p̃sen-
 mus: aquarū diluuiā (ut diximus) anona ubiq; charitatē, i q̃busdā
 ciuitatib; pestilētiā, ac prater ea terremotus quorū nullā aliā cām
 nisi nimia aquarū exuberātiā possumus assignare cū hi maximi
 illis cōtigerūt ciuitatib; quæ sub cœlo sūt hūidiore ueluti Ferra-
 riā & q̃busdā oppidis circūstātibus q̃ nūq̃ a deo tremuerūt sic
 ti eo āno, quo aquarū inūdatōes iceperūt. Scabies uero si scabi-
 es ē appellāda p̃ uniuersā appuit Italiā & adhuc p̃stat a deo facta
 ut pleriq; medici qdā decepti similitudinē elephātiā si m̃ eē puta-
 uerūt, sunt, n. pustulæ p̃tes primū obscenas deinde reliq̃ corpus
 atq; ipsā p̃cipue faciē (ut ab initio op̃is diximus) occupātes, qua-
 rū primū ortus cām, si sufficiēter exposuerimus magnā morbi
 Gallici naturā p̃tē explanasse uidebimur. Sed ut hoc cōmodi-
 us, & maiore ēt cū fide faciamus, duos medicorū p̃cipes Hip-
 pocratē, atq; Galenū i mediū adducamus. Hippocrates tertia
 pticula aphorismorū illo Aphorismo, quo morbos astiuos cō-
 nūerat ita pronūciauit, Aestate uero qdā horū & febres cōtiuæ
 & ardētes, & tertianæ plurimæ, & uomitus, & alui profluvia, &

Hippocra-
 tes Galenus

oculorū, atq; auriū dolores, & oris exulcerationes, & pudēdorū
 putredies, atq; sudamīa, Galenus uero partē illā aphorismi, q̄ ad
 nostrū propositū attinet i hūc modū exponit. Liqueat atq; oris
 ulcera fiūt ex hūore bilioso. Pudēdorū uero putredies nō sim-
 pliciter accidūt, sed qn̄ magis hūida æstas, uel sine flatibz, uel au-
 stro flāte cōtigerit. Vbi. n. plurimū a naturæ mō ad hūiditatē, &
 flatuū carētiā recesserit, nō mō pudēdorū, sed cuiuslibet ptis al-
 terius putredies facit, q̄lis fuit ille t̄pis status, q̄ & in tertio epide-
 miæ libro, & in sc̄do circa initia describitur. Exiguæ uero aeris
 euerfiones iō attīgūt pudēda, quoniā hæc pp̄ caliditatē, atq; hu-
 miditatē suapte natura ex q̄libet occasiōe sunt apta, putrescere,
 adeo, ut qn̄ et suā æstas seruauerit tēpaturā, q̄ multis ifestātur sup̄
 fluitatibus, cū hæc aliquā ob cām ad pudēda defluerit ipsorū pu-
 tredinē patiātur. Sudamīa uero sūt ex genere pustulæ, q̄ ueni-
unt i superficie, & cutē ulceæ istar exasperāt. Fiūt atq; ut et ipsū i dicat
 nomē ex multis sudoribus, qn̄ hi uel biliosiores, uel oīno mor-
 daciores extiterit, mordēt. n. cuti, & prurigiōsā reddunt, atq; in
 modū ulceæ asperā. Iā existis Galeni uerbis Hippocratis sensū
 interpretātis unicuiq; patere arbitror cām eius effectus, de quo
 hoies plurimū sūt admirati. Si. n. pustulæ, q̄s morbū gallicū no-
 miāmus nihil aliud sunt nisi qdā sup̄fluitatū sua multitudine cor-
 pora hūana ifestatiū germīa, eas partes, q̄ sūt magis putredini ob-
 noxiæ (sūtāt hæc præcipue obscenæ pp̄ earū (ut iqt Galenus) ca-
 liditatē atq; hūiditatē) priores sēire putredinē, deīde illas, q̄ nō
 æque sūt suapte natura ad patiēdum aptæ nō mō fit uerisimile,
 sed propemodū necessariū. Cā et i prōptu ē cur eadē pustulæ
 non pudenda tantum, sed etiam reliquum corpus infecerint.
 nimia, s. æstiuū aeris i hūiditate itēperies, q̄ (ut iqt Galenus i expo-
 sitōe aphorismi nup̄ allegati) nō mō in pudēdis, sed i q̄libet alia
 corpis pte putredies facit, q̄lē et aeris ad nimiam caliditatē, atq;
 hūiditatē euerfionē, & secūdo, & tertio piter libro epidemiæ
 fuisse ab Hippocrate tactā. Galenus et i nup̄ dicta expōne testa-
 tur. Cum uero hac, quæ nostro tēpore cōtingit intēperie illi, de
 qua scripsit Hippocrates ferē simile fuisse arbitremur, an etiam

Cur morbo
 gallicus a pu-
 dēdis icipiat

mala similia genuerit uideamus. Hoc aut liquido uideri nō potest nisi, quæ de suæ ætatis intēperie græce scripsit Hippocrates latine proferantur, cū ut multis aliis Hippocratis libris ita præcipue eiusdē auctoris epidemiis fideliter trāslatis careamus. Hæc sunt secūdo libro epidemiæ Hippocratis uerba. Carbores in crano e æstiu, pluebat in æstibus aqua exuberāte cōtinue. fiebant aut magis austro flāte, & suberāt quidē in cute humores quidē liquidiore, qui intercepti incalescebāt. & pruritū faciebāt deīde uesicæ ueluti in igne adustis excitabantur, ac sub cuti exuri uidebantur. Sed hæc quidē aeris intēperies uno tantū tēpore æstate. s. cōtigit, quæ uero in tertio libro epidemiæ ab eodem Hippocrate scribitur, totū annū sicuti hæc nostra ferē supflua humiditate maculauit. Audiamus igitur Hippocratē ita de hac anni totius infectione loquentem. Annus inquit erat australis abūdās pluuiis. Deinde nō multo post. Cum autē totus annus australis, & humidus, & mollis factus esset mox quæ ex eadem totius anni intēperatura ob supfluitatū putredinē hominibus mala euenere cōnumerat, atq; inter cætera herisipelata. oris ulcera. gutturis passiōes. pudēdoꝝ pustulas. carbūculos. oculoꝝ inflammationes. uētris pturbatiōes. Deinde quales essent fluxiones enarrās, ita scribit. Erat aut fluxio cōsistēs nō puri similis, sed quidam alius putredinis modus. postremo inferius uolēs ostendere omnimode putredinis mala ita inquit. Pluribus erāt ora affecta ulceribus, quæ ἀφθαῖ uocātur. Fluxiones exulcerātes. Plurimæ exulceratiōes circa pudenda tubercula intrinsecus & extrinsecus quæ multoꝝ intuitus corrūpebant, quales sunt quæ ficus appellantur. Oriebantur & in aliis ulceribus pluria, & in pudēdis carbunculi multi æstiuo tempore, & alia, quæ putredo uocantur, magna entymata, herpes plurimis magni. Quis non similem nostri temporis epidemiam ex uerbis hippocratis recognoscat quot enim fuerint, qui & oris ulcera & herpes labra aliquando exedentes, & nigras pustulas carbunculis similes pruritum nonnunquam intolerabilem ingerētes, & multa alia tubercula, quandoq; etiam oculos infestantia pertulere nō

expedit cōmemorare, quando hæc insigniora fuerunt, quam
ut egeant enarratione. Vt igitur tandem morbi gallici naturā sū
matim cōprendamus. Hic nō unus specie, sed tātū genere exi
stit, possumusq; ipsum hoc pacto describere. Morbus gallicus
est pustulæ ex uaria humorū corruptiōe generata pp nimia æ
ris in calore, atq; humiditate præsertim in téperie, pudenda pri
mum, deinde reliquū corpus cū magno plerunq; dolore occu
pātes. Cur pudenda primū, deinde reliquū corpus obsederint,
cām antea ex Galeni expositione assignauimus. Sed neq; diffi
cile est cur idē morbus sæuū qbusdam dolorem intulerit, red
dere rationē, cū præsertim id prius fuerit obseruatum illos ma
iorem sensisse cruciatū, quibus uel nullæ, uel paucae admodū
pustulæ in cute exteriorē apparuerūt. Humor, n. noxius, quem
natura ibecillior tētauit qdē, nō tamē potuit ad exteriora pro
pellere tādē in articuloꝝ neruos incubuit, ibiq; ingētē dolorem
excitauit. duobus ē iter cæteros modis ut inq; Galenus i expo
sitiōe aphorismi tertiæ pticulæ qui ita incipit. Vere, n. attrabilis
ægritudines, atq; furores, & morbi comitiales, solet se natura op
pressa releuare, uel. s. materiā inutilē a mēbris itimis ac principali
bus ad extimā cutim emittēdo, uel ad ptes ignobiliore, quales
sūt glādulosæ, & articuloꝝ cōpagines detrudēdo, sūt. n. hæ præ
cæteris ad suscipiēdas apte supfluitates, ut cōstat ex Galeni ex
positiōe i aphorismū quartæ pticulæ ita dicētē. Quicūq; in feбри
bus lassitudinē habēt iis ad articulos atq; maxillas abscessus fiūt.
Primū inuit Hippocrates modū cū in altero aphorismo liche
nas lepras & pustulas ulcerosas inter morbos uernales, quorum
nō nulli iuxta eū dē Hippocratē æstati cōmunicātur enumerat.
secūdū uero cū phymata quæ sūt tubercula proprie i partibus
glādulosis ut Paulus atq; Galenus sētiūt oriētia, ac præterea arti
culoꝝ dolores adiūgit. Quare i morbo Gallico una, eadēq; ma
teria & pustulas facere, & dolorē in articulis creditur excitare,
ac q̄tū ad hoc attinet nō duo morbi, sed unus tātū cuius dolor
est symptoma reputatur. Illi, n. ipsi q nullas habēt pustulas in su
perficie exteriorē, similes tamē abscessus hēre itrisecus possunt

Descriptio
morbi gal
lici.

Curatio
morbi gal-
lici summa-
tim & bre-
uiter tra-
dita.

cū maiore aliquādo (ut diximus cruciatu) Immo nō nulli medi-
ci in qbusdā mortuis quos morbus gallicus uiuētes ifestarat eius
morbi explorādi gratia dissectis ita eē deprehēderūt, cui qdē rei
prater sensū ē ratio ad stipulatur, quoniā (ut iquit Galenus) in li-
bro, qui de cholera nigra inscribitur haud quā credēdū est par-
tes interiores esse adamantinas, ut nō eisdē, quibus uidemus ex-
teriores affici noxis subiciantur. Hæc habui quæ de morbi gal-
lici natura, cāis ue cū morbi ip sius, tū casuū eidē morbo assiden-
tiū scriberē. Quod si quis forte a me expectabat, ut morbū gal-
licū uno aliquo noīe apud antiquos usitato tanq̄ simplicē spe-
ciē designarē nō potuisse me aliter, q̄ ip sius morbi natura multi-
plex exigebat explanare, tādē itelliget si animaduuerit Hip-
pocratem tātū i doctrīa uix similem epidemiā ex simili cā suo
tempore factā per uaria ulcē, atq; tumorē genera descrip sisse.
Quod si quis plus se Hippocrate sapere arbitratur, is morbum
gallicū tētet melius definire. Nos quæ de eodē morbo sentie-
bamus pro nostri īgenii ībecillitate præsenti opere i mediū cō-
tulimus. Si qs uero ē illud a me postreō exigebat, ut qbus nā ei-
dem morbo remediis succurratur, edocerē, q̄ ut multiplex est,
ita multiplicē curationē desiderat, id me nō sine multa operis
prolixitate facere potuisse qsq; peritus iudicabit, cū in singula
pustulā genera singula medicamēta scribenda fuerit, qbus ta-
men plena sūt oīum ferē uolūmīa medicorū. Quare eadē hoc i
loco repetere nō mō lōgus, sed etiam superuacuuus forte labor
fuiſſet. Illud tamen i uniuerſum uolo admonere cauendū esse
a medicis, ne more maliſutoris eodem calceo pedes oēs īdue-
re laborātis, ip si quoq; morbum gallicū eadem i oībus medici-
na sanare studeāt, ne ue etiā, quod plurimi faciunt deceptores,
pax puro corpori unctiōes ex reprimētibo superinducāt. Hæ-
enī ut eutem aliquādo liberāt, atq; in præsētia leuāt, ita morbū
uertunt ad iteriora, & faciunt priore periculo siorem. Quare ut
etiā aliqua ex parte curādi uīa ac rōnem attingā, nihil a deo expe-
dire in hoc morbo puto, q̄ plenīs uenis multum sanguinis mit-
tere, sicuti ubi flauē bilis in corpore redundauerit, hunc præci-

pue humorē cōueniēti pharmaco euacuare. Vbi atra inualuerit, hāc quoq; idonea educere medicina, ita & salsam pituitā, & quascūq; alias totius corporis supfluitates propriis medicamentis expurgare. Et quoniā ut sentit Galenus, atq; etiā Auicenna. Raro hūores simplices pustulas simplices faciunt, ad morbos cōpositos cōposita etiā medicamēta sint adhibēda, quæ curationis ratio nō mō in his, quæ itra sumūtur, sed & i illis, quæ extrinsecus iponūtur, est (ut arbitror) obseruāda, quoniā sicuti nō eadē oībo purgatiōes, ita neq; unctiōes profunt, q̄tū uero ad uictus attinet modū in eo seruādo duorū præcipue aphorismo rū, q̄ secūda pticula scribūtur ab Hippocrate debemus meminisse, quorū alter corrupta corpora quāto magis nutriūtur, tāto plus lædi pronūtiat, alter uero & hoc ipsum insinuat, & præterea corrupta ab itegris dignoscere docet, ubi, n. fauces ægrotāt, aut tubercula nascuntur in corpore cōsiderāda esse excremēta proponit, si, n. biliosa fuerint idicio sūt corpus male se hēre, si sanis similia posse corpus sine piculo ali. Qualia ēt debeāt esse q̄cūq; offerūtur alimēta ex iis, quæ supra diximus constare arbitramur, talia, s. quæ humores minime malos, aut ad putrescēdū paratos sint apta generare, quæ deniq; causis morbū faciētibus cōtrariā oīno habeāt naturā, Hæc sūt, quæ de morbi gallici curatōe summatim, breuiterq; pertrāseo forte altero uolumine latius executurus, si hāc primā nostrā cōtēplationē gratā fuisse legentibus intellexero. Tātū tamē abest, ut quæ uel ad aliorū opinionū cōfutationē, uel ad propriæ opinionis scripsi corroborationē loco sentētiarū hēri uelim, ut ultro oīs medicæ artis professores horter, ac rogē me in meis scriptis diligēter examinēt, corrigāt, atq; redarguāt, paratum quæ me male fuisse opinatū demonstraerint, ut philosophum decet, retractare.

Venetiis, In domo Aldi Manutii, Mense Iunio. M. iiii. D.

